

m. m u j i ć

3 posjete egzotici
istoka

MUHAMED MUJIĆ

TRI
POSJETE EGZOTICI
ISTOKA

IZDANJE »SLOBODA« — MOSTAR

1 9 5 7

Treći put na Istoku

Mada ovako grandiozan put u daleke, neznane krajeve, sama po sebi, mladom čovjeku obećava mnoga rijetka viđenja, uzbuđujuća saznanja i doživljaje — sve je, ipak, i tu uobičajenu putnu groznicu ili mladalačku nestrpljivost, trebalo obuzdati. Jer, na kraju krajeva, polazak naše mlade fudbalske reprezentacije na Olimpijske igre u Melburn, nije imalo karakter tek običnog turističkog »puteštvija«, već je bila riječ o startu jedne, uglavnom mlade garde talentovanih fudbalera, kojoj ovaj turnir treba da ulije nove doze nogometne vještine i internacionalnog iskustva, kako bi, kasnije, dostojno zamijenila svoje starije kolege. Naravno, riječ je bila i o međunarodnoj reputaciji našeg fudbala. Ovo, u svakom slučaju, trebalo je imati na umu.

Neki moji prijatelji, uoči mog polaska u Melburn, govorili su mi često:

— Eh, lako je tebi biti tako »ladan«! Na sličan si put već ranije dva puta polazio...

Istina, Indija, Burma, Kina, Indonezija i još neki daleki krajevi, od kojih pojedini i ovoga puta trebalo je da budu dio naše velike »olimpijske maršute«, prilikom prethodne dvije turneje naše mlade reprezentacije ostali su za mojim i Veselinovićevim ledima, a Radović, Santek, Krstić, Spajić, Lipošinović i Biogradlić, takode su već jedanput krstarili ovim dijelom zemljine lopte. Pa ipak, skoro, ponovni susret s egzotikom Dalekog Istoka neodoljivo je privlačio, »potajno« golicao, mada je, pred drugovima, zbog nekog »autoriteta«, trebalo glumiti »hladnokrvnost«.

Pripreme su grozničavo vršene. Skupni boravak nas 17 fudbalskih olimpijskih izabranika u beogradskom hotelu »Balkan« valjalo je racionalno koristiti: svakodnevni treninzi; dvije trening utakmice protiv beogradskih potsaveznih klubova; razne lične pripreme; najzad, šivenje jednoobraznih odijela...

Konačno, 9 novembra, nakon devetodnevnih priprema u našem glavnom gradu, nalazili smo se na peronu beogradske željezničke stanice. Svi naši raniji snovi, želje, uzbuđenja, eto, pomalo postaju stvarnost! Ispraćajni štimung kao i obično: rodbina, prijatelji, poljupci, zagrijači, fotoreporterski blicevi... U tim, ličnim, intimnim, rastancima sa svojim najdražim, ja i moj klupski kolega Radiljević i Sarajlija Biogradlić, bili smo, u neku ruku, »rutineri«, jer smo slično u Mostaru, odnosno Sarajevu, još prije devet dana doživjeli.

— Nemojte nas obrukati! — uzvikivale su grupice, nestajući iz naših vagnskih okana. I, naravno, mi smo obećavali.

Prijateljsku, bučnu atmosferu, s obzirom da se radilo o grupi gdje se nas skoro pretežan dio poznajemo još od ranijih turneja i putovanja — odmah u početku, u vozu prema Minhenu, nije bilo teško uspostaviti. Dan kasnije, nakon ugodnog putovanja, nalazili smo se u ovom gradu, a, nešto zatim, poslije kraćeg zadržavanja, nastavili smo prema našoj posljednjoj »željezničkoj« etapi — Hamburgu. Ovaj milionski njemački lučki grad, koji mi, ne znam zašto, po svom »radnom« ambijentu, umnogome liči na našu Zenicu — dočekao nas je istog dana oko 10 časova. Otsjeli smo u hotelu »Reishof«. Jednodnevni predah, uoči pretstojeće velike avionske maršute, iskoristili smo, ipak, za trening. Ljubazni domaćini — članovi Njemačkog fudbalskog saveza — na sve moguće na-

Snimak sa priprema olimpijskog tima u Beogradu. Svi su na okupu. Za koji dan poletiče za Melburn, u daleku Australiju, u pohod na jedno od tri počasna mjesta olimpijskog fudbalskog turnira. Jugoslovensku tradiciju nisu iznevjerili. Vratili su se sa srebrenom medaljom. . . Treći put drugi — na svim poslijeratnim olimpijadama: u Londonu, Helsinkiju i Melburnu.

čine nastojali su da nam boravak bude što ugodniji, bilo da se radilo o obezbjeđenju autobusa, stadiona za vježbe, itd. A, zatim, slijedila je etapa u kojoj napuštamo zemlju, etapa straha, nezgoda koje se pamte, a, često, i komičnih situacija. Riječ je, razumljivo, o — avionu! Koliko smo puta, rezimirajući brojne upečatljive utiske sa ovakvih putovanja donosili jednodušan zaključak:

— Eh, da nije aviona, sve bi bilo lijepo. . .

I pored često ozbiljnih zgoda, bilo je, upravo, komično posmatrati četvu naših reprezentativaca na hamburškom aerodromu, naoko hladnu i hrabru, ali, ustvari, blijedu od straha, kako neodlučno prilazi »SAS«, avionu Skandinav — kompanije, kojim je tre-

balo da se prebacimo do Stokholma. Ovakvu »hrabru« putničku četu, dopunjavao je i dio njemačke olimpijske ekipe, uglavnom atletičara, koji su se skupa s nama uputili u daleki Melburn. Ipak, ova dvočasovna vožnja do švedskog glavnog grada protekla je bez većih uzbuđenja.

Na štokholmskom aerodromu već nas je čekao »DC7 — SAS« — četvoromotorna grdosija — kojom je trebalo da prevalimo najveći dio puta.

Kraće pripreme za veliki let iskoristili smo obišavši okolinu aerodroma ove živopisne skandinavske prestonice. I, već na prvom koraku, priča o tradicionalnom poštenju i disciplini švedskih građana, bila je za nas — stvarnost! U prvi mah nijemo smo posmatrali ovaj prizor:

Kolona putnika, napuštajući aerodrom, defilovala je pored male košare, na kojoj je bio utisnut amblem Crvenog krsta. I svaki putnik, skoro bez izuzetka, izvlačio je ruku iz džepa, stavljajući nešto u kutiju. Primakli smo se: ukusna košarica bila je skoro krkata novcem — priložima građana! Bez čuvara i brava!

Međutim, za čuđenje nije bilo vremena. Motori našeg četveromotorca već su brektali, spremajući se za put prema najsjevernijoj tački ove zemlje — Luleu, posljednjoj stanici uoči nezaboravnog leta preko Sjevernog pola.

Noć, studena sjeverna noć, i naša prosječna visina od 6.000—7.000 metara nad zemljom — sprječavali su posmatranje bilo čega. San je zbog toga, predstavljao idealnu priliku za utoljenje svih strepnji, razmišljanja i straha.

Rezerve straha kao da smo čuvali za nastupajuće, zaista nezaboravne, uzbudljive trenutke nad kiklopskim santama Sjevernog ledenog mora. . .

ALJASKA

Nezaboravni trenuci straha

Pokatkad, u ovim trenucima, glasno smo razmišljali:

— Da li će nas ova beskonačna, dosadna noć ikad ostaviti?

I, zaista, bili su to za nas neobični, kuriozni prizori! U Hamburgu, naprimjer, već smo »uplovili« u mrklu noć. A, evo, napuštajući Lule, ovu usamljenu ljudsku oazu u beskrajnoj snježnoj stepi, još uvijek, čitavih 25 časova nalazimo se u pomrčini! Let preko sjevernog pola, imajući u vidu činjenicu da se nad pustim, ogromnim ledenim prostranstvima nalazimo nekoliko hiljada metara, nije nimalo ugodan. Osobito, kada iz mikrofonskih školjki avionskog zvučnika slušamo redovne obavijesti: nalazimo se na visini od 6.500 metara; temperatura je minus 40 stepeni. . .

U Enkoredž, naše sljedeće pristanište, novopodignutu američku vojnu i civilnu bazu, okruženu vječitim snijegom i ledom — stigli smo, takođe — noću! Sve je bilo zatučeno u sebe: i ovo novoniklo naselje, i mi umorni, čitljivi i prestrašeni putnici. Međutim, nekom razmišljanju i odgovlačenju nije bilo mjesta. Nova relacija Aljaska — Honolulu, kojom trebamo presijeći Sjeverno ledeno more, bila je pred nama. Onako čitljivi i neodlučni zauzimali smo svoja mjesta, a, zatim, uz tresak odlijepili smo se od zaledene piste.

Uskoro, za nama je nestalo ovog usamljnog naselja, koje, u stvari, pošteno nismo ni vidjeli.

Jedan susret u sniježnoj Aljasci

Konačno, i prvo radanje dana, nakon tolike višerasovne mrkle okoline, bilo je na pomolu! Izlazak sunca, taj zaista jedinstveni prizor — motiv koji bi svaki slikar samo jednom u životu mogao poželjeti — dočekali smo dva i po sata od Enkoredža. Desetina

fotografskih aparata je škljocnula, a fotokamera Milijana Neorčića nastojala je da registruje svaki detalj ove fantastične igre prirode.

U tom trenutku sjedio sam na lijevoj strani kabine, uz motore, skupa s Krstićem, Radiljevićem i Spajićem. Odjednom, tajac je ukrotio svaki žagor divljenja. Bili smo preneraženi: sunce, koje smo posmatrali s lijeve strane, odjednom, iznenada, našlo se na desnoj strani, a lupa avionskih elisa postajala je, sve tiša! Nema sumnje, prvobitni kurs našeg leta je izmjenjen! Nastalo je komešanje, koje, naravno, nije moglo izbjeći ni oku avionske posade. Zbog toga, slijedilo je preko zvučnika saopštenje:

— Na avionu je došlo do kvara... moramo se vraćati na Aljasku... bez panike...

Aljaska je u geografskim udžbenicima poznata kao predio vječitog leda. Bucmasta eskimska djeca pred objektivom fotoreportera izgledaju neraspoložena. Da li, možda, zbog svakodnevnih neobično niskih temperatura, koje rijetko kad ne dostižu minus 40 stepeni?

Ovo upozorenje, izgleda, malo je smirujuće djelovalo. Svako je na svoj način ispoljavao strah. Mada nisam bio u takvoj situaciji da bezbrižno i hladnokrvno posmatram uznevjerena i, često, izgubljena lica, jer je, razumljivo, i meni »gorjelo pod nogama«, ipak, izvjesne scene ostaće mi, čini mi se, u neizbrisivom sjećanju.

Naprimjer, nezaboravna je, a, naravno, danas i komična, onoliko bučna panika Biogradlića i Krstića. Ili, pak, slučaj mog klupskog kolege Radiljevića, koji je u šutnji i strahu, iskapio do dna sve zalihe šljivovice, predviđene za čitav put (»zlu ne trebalo«!) Neki, opet, prikovani za sjedala, molećivo su preklinjali druge da ne hodaju po kabini da se avion ne bi — nageo! A ja? — vjerovatno ćete pitati. O tome, zaista, nije ugodno niti razmišljati, a

kako sam taj strah manifestovao, to ostavljam na ocjenu kojem svom kolegi — »brodolomniku«, ukoliko se i ovaj, takođe, lati pera.

Tri časa nakon ovog udesa nad Sjevernim ledenim morem nalazili smo se ponovo (sada danju!) nad Enkoredžom. No, međutim, nad samim aerodromom, kada smo ugledali četiri mlaza vatre iz motora, panika je dostigla kulminaciju. Niko više od nas prestravljenih putnika nije sumnjao u katastrofu. Trebalo je mnogo strpljenja i taktike od strane posade aviona, dok su se duhovi smirili, pošto nam je objašnjeno da je, ustvari, riječ o ispuštanju rezervi goriva, kako bi se, s onolikim vazдушnim kolosom od 63 tone, nesmetano mogli spustiti.

Kolonu prestrašenih putnika i njen »putnički morak« prilikom napuštanja avionske kabine, besumnje, nepotrebno je i opisivati. Svi smo željeli da se što prije dotaknemo tla, pa makar ono bilo hladno i zaleđeno.

Četveročasovnu opravku aviona iskoristili smo za obilazak Enkoredža. Naselje, za koje nam rekoše da je tek nedavno podignuto, po mom mišljenju, gledajući bar na arhitektonski ambijent, umnogome liči gradovima iz filmova sa divljeg zapada. Naravno, i male kućice, i trgovi, i sve ostalo, izgrađeno je u savremenom stilu, a gradski život potpuno »amerikaniziran«. Međutim, detaljniji obilazak ove urbanističke tvorevine »Teksas« kalupa, nije nikom ni na pamet padao. Svakog je mučila jedna misao — avion!

»Neplaniran« ponovno viđenje s Enkoredžom bližilo se kraju. Nas 85 putnika neodlučno smo punili utrobu četvoromotornog »DC — 7 SAS«. A onda, kada smo se nalazili na mjestima i motori snažno zabrundali, prolomio se paničan uzvik ing. Tošića:

— Avion gori!

Svi smo se strmoglavno sjurili ka izlazu. Među prvima čak i dr. Aca Obradović, koji nam je prije toga održao podužu teoretsku lekciju iz oblasti hrabrosti. Opet je stupila u dejstvo taktika i stalnožen avionske posade, koja nam je objasnila da se radi o obaveznom, normalnom ispuštanju plamena prilikom palenja aviona!

Kao svježije sjećanje, a danas, takođe, i jedna od smiješnih zgoda, ostaće mi zajednička pjesma članova njemačke ekipe prilikom ovih dramatičnih trenutaka. Naime, da bi obuzdali strah, a i ostalima dokazali »hrabrost«, Nijemci su, blijedi od strave, raštimovano pjevajući, djelovali kao čudna i, zaista, smiješna četa.

Pa ipak, i ova mala nezgoda na enkoredžkom aerodromu ostala je bez ozbiljnijih posljedica. Bez poteškoća vinuli smo se u polarnu svježinu, osvajajući prostor prema Havajskom Otočju. A tamo, čekao nas je dan i po zaista prijatnih i nezaboravnih doživljaja, koji su, bar donekle, pretstavljali satisfakciju onolikom pretrpljenom strahu.

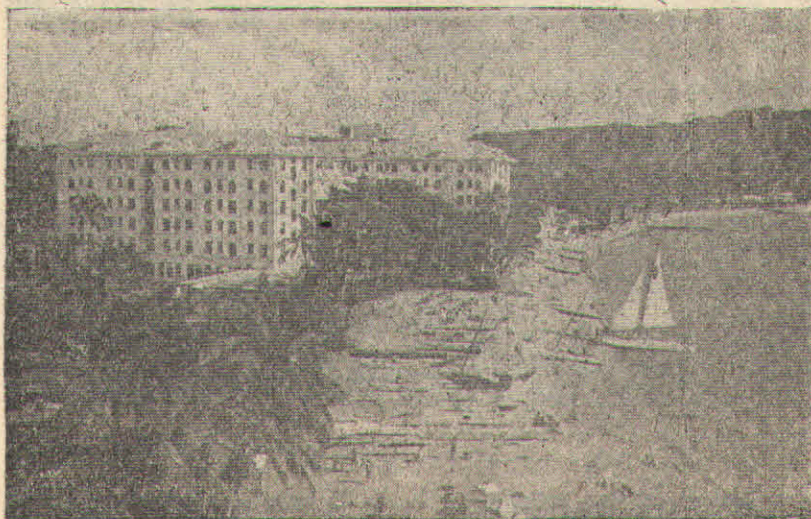
HAVAJI

Dragulj prirode i ljudske mašte

Ljudi te, prijatelji i poznanici, sasvim razumljivo, poslije ovolikih »osvojenih« kilometara, obasipaju standardnim pitanjem:

— Koje su zemlje ili krajevi na tebe ostavili najimpresivniji utisak?

A ja, uvijek, redovno, bez izuzetka, odugovlačenja ili razmišljanja, spremno odgovaram: Honolulu! Svjestan sam, koliko ovom od-

Kakav kontrast, kakva igra prirode! Za deset sati leta, iz ledenog Enkoredža našli smo se u »kraju vječitog ljeta«. Bez pretjerivanja Havajsko otočje je najživopisniji, najljepše izvajani kraj zemljine kugle. Na slici: Hotel »Moana« u kome smo proveli nezaboravnih 36 časova.

ličnom izjavom »vrijedam« nezaboravnu raskoš čarobnog Balijsa — »Otoka sreće«; idilični Rangun s njegovom zlatnom, legendarnom Švedagon pagodom; snježnu Aljasku s toliko impresivnim, i često

200.000 automobila, pa, prema tome, nije ni čudo što je u posebnim ulicama, u kojima teku u oba pravca nepregledne bujice vozila, pješaku bilo kakav prolaz zabranjen; osnovni godišnji prihod Havaja po stanovniku je sljedeći: od proizvodnje šećera 19, ananasa 100 i turizma 56 dolara!

Veoma impresivnu sliku pruža panorama Honolulu sa gradskog periferiskog brežuljka. Pogled zasjenjuju sve uzbudljiviji prizori. Da li odvojiti pogled od dvorca za koji bi prije rekao da je djelo svijeta bajki nego li tvorevina čovjeka, a, ustvari, riječ je o vili najbogatije žene svijeta Amerikanke Doris Druk? Da li mimoći posljednju riječ modernog graditeljstva, kada se govori o centralnom havajskom Golf-klubu, sa svim raskošnim građevinama i 12 sportskih terena? Ili, pak, monumentalni spomenik izvršenom prvom avionskom letu Amerika — Honolulu? Pa, onda, tolike zgrade, vile, univerzitet, hoteli... Sve je tako neobično, uzbudljivo i nezaboravno.

Bacimo, naprimjer, pogled iza naših leđa. I, ponovo, rijedak prizor: legendarna luka Pearl Harbor, mjesto prvog trijumfa japanskih osvajača u Drugom svjetskom ratu i nezapamćenog kraha američke flote za svega sedam minuta! U blizini danas se nalazi šest američkih hidro-baza.

Za putnika, namjernika, koga sreća i mogućnosti dovedu na ovaj zaista živopisni »Otok cvijeća«, kažu da nije bio na Havajima ukoliko nije protegao korak poznatom Alejom cvijeća, ustvari pravom revijom botanike, jer su tu zastupljeni svi rodovi flore sa svih kontinenata! Prizor kakav se rijetko, a možda i nigdje drugo ne može vidjeti!

Vraćajući se kroz gradski centar, trgovačku četvrt, gdje dominiraju japanski i kineski trgovci, bili smo, naprosto, opijeni doživljenim prizorom. Tim časovima »životnih videnja« priključio se nešto kasnije, u večernjim satima, još jedan nezaboravan doživljaj: revija havajskih nacionalnih igara i običaja. Međutim, nas jugoslovensku olimpijsku grupu, bez izuzetka, posebno je oduševio rijedak nacionalni običaj egzotičnih domaćina — ljubljenje gostiju od strane zavidno lijepih, crnoputih Havajki.

Sutradan, rano ujutro, rastanak od ovog dragulja prirode i ljudske mašte, za sve nas bio je poput sna. Odušak našem opštem uzbuđenju poslije ovih nezaboravnih trenutaka kao da je Kruno Radljević, u ime nas svih, originalno izrazio. Naime, u prikrajku aerodroma, tog jutra, prišao je ljepuškastoj ženi u živopisnoj domorodačkoj nošnji, koja je svirala havajski nacionalni instrumenat, i — bez uvoda i poznanstva — poljubio je!

Bio je to, zaista, tek neznatan odušak našeg divljenja romantičari »Cvjetnih otoka« ...

AUSTRALIJA

U Novom svijetu

Ukoliko bi me danas neko poslije bilo kakvog avionskog leta, ubjeđivao da je takvo vazdušno putovanje preživio normalno, bez uzbuđenja i straha, vjerovatno bih se našao u takvoj situaciji da mu ne — povjerujem! Bar mi se takvo mišljenje o neminovnim, »tradicionalnim« avionskim nezgodama uvriježilo prilikom posljednjeg našeg zračnog leta Honolulu — Melburn, sa predahom na otoku Fidi. Naime, i ovog puta »brodolomski peh« i, razumije se, odgovarajuća panika, i strah, nisu izostali. Prvo vazdušno talasanje i »ba-

Kauboju ili...? Australiskom pastiru nije lako kontrolisati hiljade ovaca. U obavljanju posla konj mu je neophodan saveznik.

canjek» nad samim Fidijem, ovom britanskom vojnom bazom, gdje smo kolekciju raznih ljudskih rasa i boja, obogatili videnjem izrazito crnih urođenika sa stravično nakostriješenim perikama — a, zatim ista nezgoda, po skoro istovjetnom nevremenu i nad našim ciljem — Melburnom!

Konačno, i taj grad, metropola Novog svijeta, ime koje smo u predolimpiskoj groznici toliko puta čuli, bio je tu, pod nama!

Odmah moram naglasiti da je moja pretstava o Melburnu, uostalom kao i nas svijetu, bila posve drugačija. Zapravo, umjesto zamišljenog »planiranog« Melburna sa grozdovima zbijenih gradskih četvrti, bujicom ljudske velegradske vreve — pod nama je ležao grad — park; jedan ogroman kompleks zelenila, u kome uredne, većinom niske kućice bjelasaju poput pečurki.

Ustvari, onog »gradskog« tipičnog ima svega tri-četiri ulice, a sve ostalo, čitava površina, prečnika oko 50 kilometara, zaposjedaju pedantno obradene bašte s kućicama.

Kada je već riječ o Melburnu, organizatoru Olimpijskih igara, iskoristiću ovu priliku da, naravno u rasponu svojih mogućnosti, i kasnije doživljenog, pokušam bar približno, predočiti njegovu »intimnu« sliku i način života.

To je, kao što je poznato, milionski grad. Međutim, maloprijasnju paralelu koju sam povukao između urbanističnog izgleda Melburna i meni dosad viđenih gradova, mogao bih povući i kad je riječ o načinu života ovog milionskog grada. Zapravo, gledajući sa našeg, evropskog aspekta gradskog načina života, Melburn pretstavlja, u pravom smislu riječi, kuriozitet svoje vrste.

Upravo čudnu i za nas neshvatljivu sliku pružaju, naprimjer, melburnške noći, tihe, zavučene u sebe, bez onog obaveznog žagora ljudskog mravinjaka, treska džezova po noćnim lokalima... Društveno-zabavni život noću, izuzev bioskopa i pozorišta, skoro i ne postoji. Sve trgovine, bez iznimke, lokali, barovi i slično, do šest sati naveče, moraju biti pod ključem!

Ova činjenica karakteristična je, zbog toga, što jasno oertava melburnškog građanina kao pasioniranog ljubitelja porodičnog života, koji u krugu svog doma provodi skoro isključivo slobodno vrijeme. Bašta, dom i — konji, to je, ustvari, smisao razonode građanina metropole Novog svijeta.

Ovo je zanimljivo i radi toga što je takav način života od australiskog građanina stvorio poslovnu ličnost, kojoj svoj posao i uža okolina pretstavljaju svetinju.

Ovu osobinu Melburnžanina, besumnje, dovoljno će ilustrovati sljedeći detalj, koji sam čuo od našeg zemljaka Mostarca Branka Sole, inače nastanjenog u Australiji još od prije 20 godina:

— Na jednim konjskim trkama, koje su, inače, uz tenis i kriket, jedina strast Australijanaca (dva puta, kada se održavaju glavne konjske trke, proglašava se nacionalni praznik!) — prilikom takve jedne velike trke osjetio sam nečiju ruku u džepu. Okrenuo sam se i primijetio čovjeka sumnjiva izgleda, očito džeparoša. Pored mene stajao je policajac.

— Evo lopova! — viknuo sam.

Policajac se okrenu, ljubazno nasmiješi i reče:

— Oprostite, nisam u službi!

U Australiji fudbal ne »caruje«. Polo utakmice su daleko privlačnije, interesantnije i dinamičnije za tamošnju sportsku publiku.

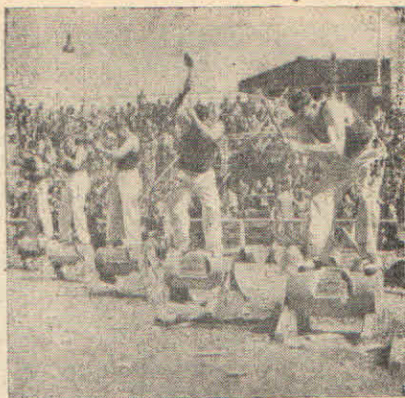

Melburn (na slici) nije najveći grad Australije. Za nas manje poznati Sidnej ima 1,863.000 stanovnika, dok cifra žitelja Melburna iznosi 1,524.000

Besumnje, nimalo jedinstven, niti izrazit primjer osjetne ograničenosti Australijanaca u poslovnom smislu. U takvoj sredini svako gleda, isključivo, sebe, svoje uske interese i prema tome se ravna. Razumljivo je, osim toga, da poslovni ton u takvom konglomeratu igra presudnu ulogu. Uzmimo ovaj primjer zabilježen na ulici Melburna:

— U strogom centru grada nalazi se glavna robna kuća Melburna — »Majera«. To je, ustvari, čitav trgovački kompleks podzemnih i nadzemnih kuća sa svim mogućim odjeljenjima; terenima gdje

mališani ovog milionskog grada mogu, na licu mjesta, isprobati svoje igračke; čitav niz drugih ogromnih odjeljenja. A gazda te iste kuće, koja zapošljava oko 30.000 službenika od čega 10.000—15.000 prodavačica, došao je prije tridesetak godina na Novi kontinent iz Austrije bez igdje ičega. Naime, krstario je Australijom kao torbar — »ćeber«!

O Skandinaviji, zemljama uzornog poštenja i građanske discipline, slušali smo, ili, pak, bili svjedoci toliko puta. Međutim, te iste osobine ne malo puta vidjeli smo prilikom boravka u Australiji. Jednog dana šetali smo grupno gradom. Zainteresovali su nas sandučići skoro pred svakom kućom. Konačno našli smo rješenje i ove zagonetke: svaki domaćin ostavi u ovoj košari novac za mlijeko, povrće i ostalo. Mljekadžija dođe, ostavi flašu s mlijekom, napiativši vrijednost, kusur ostavi, od koga, kasnije, povrtlar naplaćuje svoj dio, itd.

Prepun stadion. Za naše pojmove čudno natjecanje. Kratko rečeno — »takmičenje u cijepanju drvaa. Sticanje korisne prakse za dom!

— Nisu skloni privrednom kriminalu! — u šali je dobio jedan od nas komentarišući ovaj prizor.

Grad sportista

Oni članovi naše olimpijske ekipe, koji su imali prilike da prisustvuju ili učestvuju na prethodnim olimpijadama, donosili su jedno-

U vrijeme održavanja XVI olimpijskih igara Melburn je dobio oko 7.000 novih stanovnika, takmičara i rukovodilaca ekipa zemalja sa svih kontinenata. Svi oni smješteni su u specijalno izgrađeno «Olimpijsko selo» (na slici ulaz u »stanbene kolonije« sportista — olimpijaca

dušan zaključak: ove Igre, po savršenoj organizaciji, nadmašile su sve ranije!

Već 16 novembra, kada smo prvi put nakon pola časa vožnje autobusom ugledali naše buduće 25-dnevno boravište — Olimpijsko selo, organizatorima smo jednodušno dali najpozitivniju ocjenu. Zaista, impresivnu, nekako svečanu, pravu prazničku sliku pružao je ovaj logor, grad za sebe, naselje od skoro 7.000 stanovnika, najkvalitetnijih sportista svijeta. A 68 zastava zemalja učesnica na visokim jarbolima samo je upotpunjavalo ovaj praznički štimung.

Organizatori su, zacijelo, trezveno i dalekovidno razmišljali prilikom planiranja izgradnje ovolikog naselja. Ni jedna stopa zemlje, ni je-

Učesnici Olimpijade ni prilikom šetnji u slobodnim časovima nisu bili usamljeni. Uvijek su opsjedani od znatizeljnih dječaka, omladinaca, pa i starijih lica, sve radi popunjavanja kolekcije autograma.

dan ekser, niti crijep, nije se smio baciti uzalud. Naime, selo je podignuto na principu običnog, modernog stanbenog naselja sa pretežno prizemnim zgradama od 2—3 stana, koje kasnije, pošto i posljednji sportist napusti Melburn, mogu poslužiti kao idealne porodične stambene zgrade. I već tada, dok su se na brojnim melburnskim borilištima vodile žestoke sportske bitke, nije bilo niti jedne kuće u Olimpiskom selu koja već unaprijed nije bila otkupljena.

Mi, jugoslovenski sportisti, otsjeli smo u dvije takve zgrade: jednoj prizemnoj, a drugoj na sprat.

Prilikom davanja ocjene domaćinima iz organizacije, u svakom slučaju, ne treba ispustiti iz vida i niz ostalih, zaista odlično organizovanih službi.

Kao »priznatog« gurmana — a za tu osobinu, skupa sa Spajićem i Papecom, ostali su mi dodijelili i »zlatnu medalju« — razumljivo, posebno me zanimala — kuhinja! Međutim, već nakon prvog obroka bilo je jasno: organizatorima, izuzev odlične, druga ocjena ne pripada! Ustvari, svaki naš objed bio je — banket, s raznim izborom jela! Inače, kuhinje su bile organizovane tako da nekoliko zemalja s upotrebom približnog jelovnika koriste jedan restoran. U našu »restoransku« grupu bili su »kooptirani« Česi i Poljaci.

Svakodnevna jutarnja gimnastika i poslijepodnevni treninzi na pomoćnim terenima u samom Olimpiskom selu, donosili su nam i svakodnevna nova poznanstva, susrete i videnja. Posmatrao sam niz eminentnih sportskih imena

Pogodite koji interesantan predmet pokazuje ovaj talijanski sportista svojim zemljakinjama? Začudene su izgledom »bumeranga«, kojega su, vjerovatno u svojoj mašti drugačije zamišljale

svjetskog kalibra. I, redovno, donosio sam isti zaključak: volja i upornost majka su uspjeha! Koliko sam puta bio svjedok da jedan vrhunski atletičar, mada su završena takmičenja u njegovoj disciplini, i dalje svakog dana, bez predaha, uporno vježba!

Časovi odmora i razonode pretstavljali su, posebno, idealnu priliku za raznovrsne susrete i poznanstva. Svake večeri u posebnoj sali za zabavu, ukoliko se nije radilo o kino-predstavi, ili gostovanju raznih umjetnika, slijedio je zajednički ples. Crnci, majstori moderne igre, protagonisti Rok-en-rola, koji, takođe zaravno osvaja i australsku mladež, sa svojim bijelim američkim kolegicama, naravno, bili su u svom punom elementu. Bili su to za nas, posmatrače, časovi urnebesnog smijeha zbog tolikih komičnih scena koje stvara ova čudna, upravo divljačka igra bez pravila. Toj »kaubojskoj« četi, nažalost, naša grupa bila je u stanju »delegirati« tek jednog člana — Ljubu Spajića! I, opet, slijedila bi bura smijeha i zadirkivanja na račun komično-nespretnih Spajićevih »Rok-en-rol fintija«.

Razumljivo, ni obavezne podvale, zbog kojih su pojedinci, često, i po nekoliko dana bili predmet opšteg zadirkivanja, nisu izostajale. Sumnjam, naprimjer, da će Ljuba Spajić, takođe jedna od velikih »žrtava«, tako lako zaboraviti podvalu nas ostalih. Naime, kao revnostan rođak i prijatelj, Ljuba se svakog dana, redovno, javljao svojim u Jugoslaviji. I, prvih dana, kada je ponio pisma do pošte, rekli smo mu:

— Pa eto ti poštanskog sandučića pred nosom!

— Uh, taman lijepo! Ne moram gaziti do pošte! — uzviknu Spajić, bacivši svežanj pisama i razglednica u sanduče u samom olimpijskom krugu.

Poslije toga u isto sanduče Ljuba je stavljao poštu još nekoliko dana. Došao je red i na nas. Rekli smo mu da je, umjesto u poštansko sanduče, poštu stavljao u sanduče za — otpatke! Naravno, uz grmljavinu ozlojeđenog Spajića i kikut ostalih, slijedila je »demontaža« sandučeta i vadenje Spajićevih pisama.

»Grad mladosti« — kako su često Melburnžani nazivali naše Olimpijsko selo — brujaio je danonoćno od života, smijeha, upornog rada, razočarenja, sportskih prepirki, uspjeha i obavezne — treme!

Prijatan odmor u parku Olimpijskog sela. Na slici (s lijeva na desno): Mujić, Antić, Radić i Veselinović

Olimpiska groznica

Posljednjih dana pred otvaranje Olimpijskih igara na melburnskom aerodromu vriilo je kao u košnici. Skoro svakog sata ateriralo je na ogromnu pistu po nekoliko »zračnih brodova« sa stotinama najpoznatijih sportskih imena svijeta.

Ubjeden sam da je svima onima, kojima su Melburn i njegova zatalasana »olimpiska groznica« bili van domašaja neposrednog doživljavanja, bila čudna, a, možda, nevjerovatna vijest o tolikom interesovanju Australijanaca za Igre, da su ulaznice za mnoge sportske priredbe već unaprijed godinu pa i dvije bile rasprodane. Uoči polaska, takođe, i nas sve zbunjivala je ova okolnost.

Medutim, tek tamo, u dalekom Melburnu, 22 novembra, na »Kriket — Graund« stadionu, tom sportskom kolosu, sve mi je bilo jasno. . .

Tog dana Olimpisko selo vriilo je poput košnice. Kolone raznobojnih sportista, svečano opremljenih, motale su se u svim pravcima. Sve je bilo u znaku grozničavog iščekivanja jednog značajnog, svečanog trenutka. I ljudi, i tolika šarolikost, i sve ostalo, nekako je odisalo prazničkim raspoloženjem.

U podnevnim časovima nepregledna kolona autobusa (preko dvije stotine na broju!) napuštala je Olimpisko selo, noseći skoro 7.000 sportista, raznih nacija, rasa i boja, prema »Kriket—Graundu«, gdje je trebalo obaviti ceremonijal svečanog otvaranja Šesnaestih olimpijskih igara. I već tu, na samom izlazu iz Olimpiskog sela, do-

čekivao nas je gust špalir gradana, kojima sreća nije bila toliko naklonjena da dođu do ulaznica za svečano otvaranje. Zbog toga, eva beskrajna gusta kolona Melburnžana, koja nas nije napuštala sve do stadiona, zadovoljila se jedino tim što je, mašući maramicama, u pravcu autobuske rijeke, davala odušak svom pravom prazničkom raspoloženju.

Još dok smo se nalazili na pomoćnim terenima, odmah do glavnog »Kriket — Graund« stadiona, svrstani u besprekorne kolone, do ušiju nam je dopiralo urnebesno vrenje 120.000 gledalaca u ovom oblom betonskom grotlu. Odjeknuo je i prvi pljesak: prve kolone sportista, predvođene, po tradiciji, ekipom Grka, ulazile su u stadion. Napokon, došao je red i na nas, Jugoslovene, po »odlučici abecede« pretposljednju ekipu. Propisno svrstani, predvođeni vaterpolistom Kovacićem, koji je nosio državnu zastavu, kroz betonski luk umarširali smo u ovaj uzavreli ljudski krater. Bio je to, zaista, nezaboravan prizor, slika koja, čini mi se, nikad neće izbljediti iz sjećanja.

Preko stotinu hiljada ljudskih grla praznički »raskvašenih«, i toliko ruku, topilo se u jedan urnebesan eho od koga bubne opne nemoćno zaglušuju. A tek prizor!

Ogroman stadion po svojoj impresivnoj monumentalnosti, sam po sebi, i bez ovolikih desetina hiljada ljudi, ulijeva neki respekt i poštovanje. A tek kada je riječ o tolikom betonskom »kazanu«, koji vri od hiljada uzbuđenih ljudskih tjelesa.

Kolona postrojenih sportista, nas nekoliko hiljada iz raznih krajeva svijeta, pratili smo u stavu »mirno«, početak ceremonijala: počasni automobilski krug vojvode od Edinburga, čiji je popularni naziv ovdje u Australiji — »Duka«; zatim, poduži govor pretsjednika Međunarodnog olimpskog komiteta Everis Brendedža; olimpska zakletva, koju u ime ekipa polažu njihovi predvodnici sa nacionalnim zastavama (nas je, prema tome, zastupao Kovačić!)

Stadion je u prvi mah zanijemio. A onda, prolomio se uraganski tutanj razdraženih ljudi: stari australiski atletski veterani Ren Klark uletio je s bakljom zapaljene olimpske vatre! Svečani trenutak bližio se kraju. Iz ogromne fontane liznuli su plamenovi donijeti čak iz drevnog Olimpa, a iz buketa stadionskih zvučnika razleglo se kratko i otsječno Vojvode od Edinburga:

Sa drevnog Olimpa, iz postojbine olimpskih igara, baklja je prenešena na najudaljeniji kontinent. Kada je australiski atletski veterani Ren Klark upalio olimpsku vatru, XVI olimpske igre su zvanično otvorene

— Šesnaeste olimpijske igre su otvorene!

Hiljade golubova prhnulo je u tom času, skoro natkrivši ienako »uzak« nebeski svod. . .

Čovjek, ne znam zašto, u tim trenucima kao da skoro lebdi u sferama opojnog, uzbudljivog sna; iako u tolikom kolosu, sićušan i neznatan poput mrava, osjeća ogromnu moralnu snagu. . .

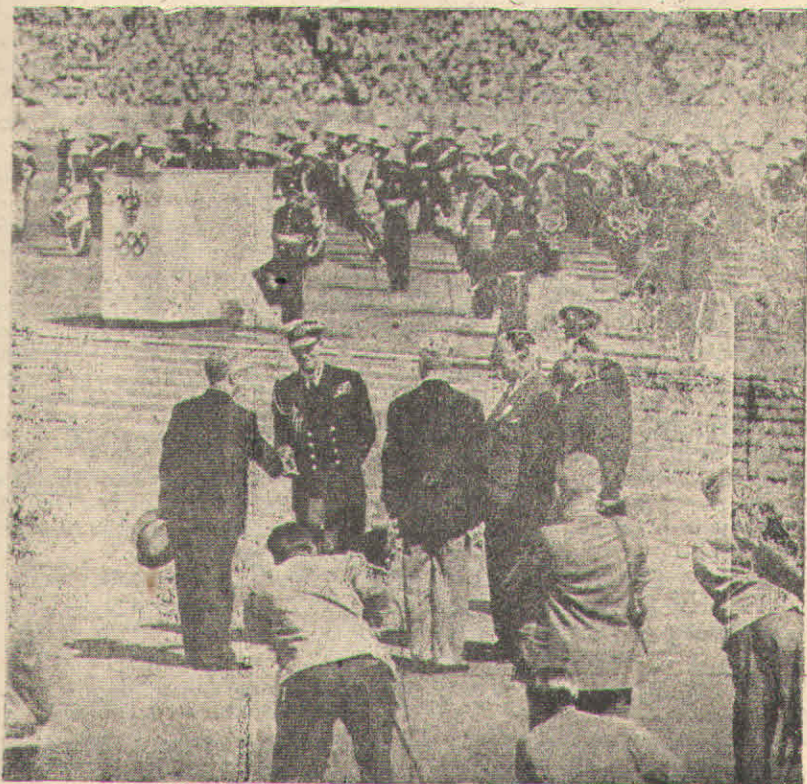
Ovaj nezaboravni doživljaj svečanog trenutka otvaranja Olimpijskih igara, izgleda, svi smo podjednako preživljeno nosili: na putu prema Olimpijskom setu svi smo — ćutali!

Futbal ili soker ?

Već ranije u jednom poglavlju pomenuo sam izvrsnu organizaciju Olimpijskih igara. Istina, tom prilikom riječ je bila o Olimpijskom selu i organizaciji službe na tom području.

Međutim, smatram da bi bila šteta, a za mene i izvjestan propust, kada se nekoliko riječi ne bi posvetilo i sportskim objektima,

Moment sa svečane ceremonije otvaranja Olimpijskih igara. Vojvoda od Edinburga proglasio je igre otvorenim.

koji su, na kraju krajeva, i pored često nevidene upornosti i zalaganja pojedinih sportista, umnogome doprinijeli toliko obilatoj žetvi svjetskih, olimpijskih, kontinentalnih i nacionalnih rekorda ili uspjeha.

Nema sumnje da ogromni olimpijski »Kriket — Graund« stadion zasjenjuje sve ostale sportske objekte u ovom gradu i, uopšte, zemlji. To je, ustvari, pravo remek djelo sportskog graditeljstva, inače preuređen i proširen sportski objekat specijalno za potrebe Šesnaestih olimpijskih igara.

»Kriket — Graund« stadion leži na jednom sportskom kompleksu, zapravo zamašnom sportskom parku sa čitavim nizom drugih manjih objekata. Naprimjer, odmah do ovog glavnog objekta izgrađena su tri manja stadiona; pista za biciklistička takmičenja i vrlo moderno plivalište sa 50-metarskim bazenom i jednim manjim za skokove u vodu. Plivalište, po mom ubjedenju, mada podignuto na najsavremeniji način, ima jedan jedini nedostatak: mali kapacitet! Naime, maksimalan broj posmatrača plivačkih takmičenja u ovom plivalištu je nešto preko 5.000 gledalaca, iako bi taj broj po ogromnom interesovanju Australijanaca za plivanje mogao da bude desetinu puta veći! Gužve na ovakvim priredbama, zbog toga, bile su redovne.

Inače, »Kriket — Graund« stadion, koji raspolaže, pored fudbalskog terena i atletskih borilišta, i najmodernijim uređajima ispod tribina (svlačionica, ambulanta, hotel, bifei itd.) — donedavno bio je za skoro dvije trećine manji. Ustvari, to je bio, a i sada pod »neolimpijskim« prilikama, stadion za »fudbal« u australiskom smislu riječi.

Kad smo već kod ovog pojma, biće zanimljivo pomenuti nesporazum koji smo doživjeli.

Jednog dana pozvali su nas da prisustvujemo jednoj fudbalskoj utakmici između australiskih timova. Naravno, otišli smo.

Kada smo došli na stadion bili smo nemalo iznenađeni. Prizor koji smo vidjeli ličio je svemu prije, nego našem, evropskom fudbalu.

Teren je elipsastog oblika, nešto veći od fudbalskog. Na mjestu gdje bi trebalo da dođu golštanje posadena su dva stuba visine skoro 10 metara, a pored njih, s obje strane, opet stubovi, nešto niži. Ukupan raspon između krajnjih stubova je 10 — 15 metara. Pored glavnog i medašnjih sudija, uz stubove stoje, takođe, sudije s bijelim zastavicama.

Na teren je svaki tim izišao sa 17 igrača, i loptu su, koja je, inače, jajastog oblika, i nogama i rukama gurali prema »gol« — stubovima, pored kojih je sudac sa zastavicom procjenjivao da li je lopta prošla pored većih ili manjih stubova i prema tome pripisivao odgovarajuće poene. Igra, koja po mnogočemu liči na popularni američki ragbi.

Vidjevši našu zbunjenost, domaćini su nam rekli:

— To mi nazivamo fudbal. U ovoj vrsti sporta imamo svoja amaterska i profesionalna prvenstva, lige, klubove...

— A naš fudbal? — pitali smo.

— E, taj kod nas ima vrlo slabu »prođu«, a nazivamo ga »so-ker«...

Svi smo na kraju bili jednodušni: da smo, počem, i mi pasionirani poklonici ovog zaista grubog i opasnog »fudbala«, naše kosti, zacijelo, bile bi češće stegnute gipsanim zavojima...

Zbog toga, svi smo se, ipak, opredjelili za — »soker«!

Futbalski turnir

Iako je, posebno, u našoj sportskoj štampi na dugo i široko prokomentarisan futbalski turnir u Melburnu; start naše mlade futbalske reprezentacije i pokušaj da se naš plasman uvrsti tamo gdje mu je i pravo mjesto: uspjeh ili neuspjeh! — rezime mog ličnog opažanja je, a i svih onih koji su prisustvovali prethodnim olimpijskim futbalskim turnirima, da je riječ o jednoj od najslabijih olimpijada!

Skoro sve se već unaprijed znalo; bar kada je riječ o tri prva mjesta: mi, Rusi ili Bugari! Znači, samo je trebalo izvršiti pravičnu »diobuk«. Međutim, u ovom slučaju, kao rijetko gdje, pravda je zatajila. Jer, onaj koji je trebalo, da realno i najpravednije, bude prvi (Bugarska!), našao se tek na trećem mjestu; druga ekipa (Jugoslavija!), po pokazanoj trenutnoj vrijednosti, trebalo je, po mom mišljenju, da nije bilo »prsta sudbine«, u igri žrijeba, da bude treća; a nosilac zlatne olimpijske medalje — ekipa SSSR — druga! Znači, redosljed tri prva tima, po kvalitetu uigranosti na ovom turniru po mom mišljenju, trebalo bi da bude: Bugarska, SSSR i Jugoslavija!

Bugarski nogometaši, zaista, pružili su najkvalitetniji futbol. To je, ustvari, jedinstvena, homogena cjelina, kojoj je uigranost jedna od bitnih vrlina. Zapravo, riječ je o kompletnoj ekipi CDNA, bugarskog prvaka, gdje svaki pojedinac zna drugoga da »čita« i prema tome razvija akciju.

Bio sam svjedok prizora u polufinalnom susretu SSSR — Bugarska, gdje je bugarski nogomet zaista hazardno prokockao zlatnu medalju — jednu tako primamljivu međunarodnu reputaciju. Mada su igrali od 40 minuta protiv ekipe od 10 igrača (desni bek Rusa bio je povrijeđen!) i vodili s 1:0, Bugari su ipak napustili stadion poraženi.

Poslije ove igre razgovarao sam sa Bugarinom Kolevom, desnom spojkom državnog tima, inače, po opštoj, jednodušnoj ocjeni, najboljim fudbalerom Olimpijade. Tom simpatičnom fudbaleru, inače kapetanu bugarske armije, zaista nedostaje ništa: brzina, tehnika, kondicija, graditeljski smisao i osjećaj za jak i precizan šut! Poslije igre, bio je, u pravom smislu riječi, slomljen.

— Eto — rekao mi je skoro kroz plač — oba puta, na dvije olimpijade, doživjeli smo istu sudbinu. Prvi put, 1952 godine, u kvalifikacijama i sada eto, opet, izgubili smo od Rusa sa 1:2, mada smo oba puta vodili sa 1:0!

Prije četiri godine u dvoboju istih nacionalnih ekipa ne znam šta se zbilo. Ali sada, Bugari su, zaista, poraženi — nesrećno!

Pobjednik turnira — momčad SSSR — sve nas je, ipak, razočarao! Nije to bio onaj reklamirani »uraganski fudbalski bauk«, koji nosi, gazi sve pred sobom. Istina, homogenost cjeline je očigledna, što, s druge strane, ne predstavlja ni čudo kada se zna da sav tim sačinjavaju dva kluba: moskovski »Dinamo« i »Spartak«. Međutim, ovog puta nismo doživjeli, skoro ni jednog trenutka, bljesak toliko poznatih imena sovjetskog državnog tima. Naprimjer, popularni Neto, koji me posebno interesovao, pokazao je jedini put, i to baš u finalnoj utakmici protiv nas, jedan potez koji me je osvjedočio da je riječ o nekoj fudbalskoj veličini.

A mi, Jugosloveni? Put do finala bio je lak, i ono što smo ispoljavali protiv tih protivnika, razumljivo, niukom slučaju nije moglo da bude mjerilo naše stvarne vrijednosti i uigranosti. Međutim, u finalu protiv SSSR došla je tek do izražaja jasna disharmonija u povezanosti naših redova, kao posljedica neuigranosti. Naprimjer, pomenut je slučaj ekipa Bugarske i Sovjetskog Saveza, koje, ustvari, sačinjavaju pojedini klubovi, dok je našu navalnu petorku, s druge strane, sačinjavalo pet fudbalera iz pet različitih klubova! Zar je u takvom slučaju, poslije relativno minimalnih zajedničkih priprema, moglo uslijediti homogenije dejstvo?

A sada, iako je to bilo predmet ranijih komentara naše sportske štampe, nekoliko riječi o našim protivnicima.

»Kriket« — Graunda» stadion je najveći u Melburnu. Preuređen, specijalno za Olimpijske igre, mogao je da primi i do 120.000 posmatrača.

Prvi susret protiv reprezentacije SAD zabrinjavao nas je iz dva razloga: na prethodne dvije trening utakmice protiv Japana (7:2) i Australije (5:1) prikazali smo prilično slab fudbal, što je naravno, zabrinjavalo, a, s druge strane, što je to bio prvi naš start na Olimpijadi i to protiv nepoznatog protivnika. Otuda i onoliko primjerno zalaganje, kada smo, ustvari, za 20 minuta pregazili protivnika. Sam rezultat 9:1 je minimalan odraz naše apsolutne superiornosti.

Slijedećeg protivnika — reprezentaciju Indije (4:1) — čekali smo ubijedeni u lakoću »posla«. Naravno, ova samouvjerenost itekako nam se osvetila: tek poslije vođstva protivnika od 1:0, kao da smo se probudili, zaigraivši efikasnije, poslije čega je slijedila serija od četiri gola.

Napuštajući Olimpisko selo, 9 decembra, naš autobus, na samom izlazu, skoro se »očeošao« o isto vozilo, kojim su, takođe, sovjetski fudbaleri odlazili prema »Kriket — Graundu« na utakmicu protiv nas. Ovaj susret na izlazu Ljubi Spajiću rodio je asocijaciju na sličan susret naših fudbalera s protivnikom, uoči finalne utakmice na prethodnoj olimpijadi.

— Ljudi, vidjećete, slabo nam se piše! — uzviknuo je Ljuba. — I onda su našeto ovako, »očeošali«...

Da u proročanstvu ima logike, ne vjerujem. Ali, eto, zaista na »Kriket — Graundu« »tradicionalna« srebrna medalja nas je čekala!

Uoči finalne utakmice u krugu Olimpiskog sela saznali smo od sovjetskih fudbalera da postoji mogućnost nastupa povrijeđenog Isaeva. Ovu okolnost spomenuli smo, na našem stručnom dogovoru, saveznom kapitenu ing. Tošiću.

— A, tog se ne trebate plašiti! Taj je »dete« za fudbal...

Tek kasnije, pred kratim »Kriket — Graundom«, koji je u paklenoj buci, očekivao zatvaranje Olimpiskih igara, svi smo se, skoro u isti mah, sjetili te Tošićeve samouvjerene primjedbe. Naime, na ovoj kvalitativno prosječnoj finalnoj utakmici, u kojoj je svaka ekipa »zasluženo« mogla da pobijedi, imajući »svoje« dio nadmoći, — jedini gol za pobjednika (a znači i zlatnu medalju) donijelo je Tošićevo »fudbalsko dete« — Isaev!

Razumije se zadirkivanja na račun toga sve do Beograda nisu izostala.

Mnogi su mi, kasnije, postavljali ovo pitanje:

— Kakav bi, po tvom mišljenju, bio »tim olimpijade«?

Priznajem, prilično nezahvalan zadatak. Naročito, na turniru koji nije bljeskao obiljem svijetlih fudbalskih zvijezda. Pa ipak, moje je mišljenje: Jašin (SSSR), Stojanov (Bugarska), Diev (Bugarska), Neto (SSSR), Manolov (Bugarska), Krstić (Jugoslavija), Tatušin (SSSR), Kolev (Bugarska), Strelcov (SSSR), Saljnikov (SSSR) i Janev (Bugarska).

Kako se vidi ni ovdje mi, Jugoslaveni, nismo bili baš najsrećnije ruke.

Čudna je, gorka psihoza poraza. Stajali smo na prepunjenom »Kriket — Graundu« pognute glave, mjerkajući našeg kapitena Ljubu Spajića na postolju »broj dva«. I svi smo čuteći, intimno, sami sebi prigovarali za nešto: ovaj ili onaj propust u toku igre, koji je, ipak, mogao imati srećniju završnicu! Ali, eto, sve je prošlo. Nas je, opet, čekala »naša« srebrna...

Gromoglasni ljudski poklič parao je nebo. Hiljade grla slivalo se u oduševljenju, u posljednji pozdrav jednoj nezaboravnoj, grandioznoj manifestaciji sportista svijeta — šesnaestim olimpijskim igrama!

Mermerna fontana, nakon toliko dana olimpijske groznice, prestala je da bljuje plamenove. Još jedna olimpijada postala je nezaboravna prošlost.

Izmješani rojevi sportista, raznih zemalja, boja i rasa, zagriženih i zbliženih, defilovali su pored načičkanog betonskog kolosa. Bez reda i nacionalne podvojenosti.

Bila je to originalna zamisao mladog, kosookog kineskog studenta.

Junaci Melburna

Svaka olimpijada, kako kaže istorija ovih najvećih sportskih manifestacija svijeta, imala je svoje »heroje«. Eto, baš tih dana, kada je u Melburnu groznica nestrpljivog iščekivanja početka Igara dostigla kulminaciju, u glavnom gradu Australije, među nama sportistima, pojavio se legendarni junak Berlinske olimpijade, najveći sprinter svih vremena — Džesi Owens. Naravno, ovoga puta ne kao nenadmašiva, famozna »Crna munja«, već kao posmatrač prilično zašao u godine, koga je pretsjednik SAD Dvajt Ajzenhauer poslao kao svog specijalnog izaslanika. Zaista, američki pretsjednik nije mogao naći svjetlije i blistavije sportsko ime, od ovog simpatičnog crnca. Melburn je Owensu priredio veličanstven doček. Okupljeni sportisti i ostali bili su malo iznenađeni kada im je Džesi ispričao da nije posmatrao prethodne olimpijske igre u Londonu i Helsinkiju.

— A zašto? — čulo se horsko pitanje.

— Pa, eto, — nasmiješio se najveći sprinter svijeta — naprosto, niko se nije sjetio da me pozove. . .

— A Berlinska olimpijada? — slijedilo je pitanje okupljenih.

Osmjeha je nestalo, čelo se nabralo i, umjesto očekivanog prebiranja uspomena najvećeg trijumfa ovog čovjeka, slijedilo je skromno:

— Nacisti su htjeli od Berlinske olimpijade da stvore neku vrstu ciklusa. . .

Ovih riječi i susreta s legendarnim Džesi Owensom sjetio sam se jednog dana, u avionu, napuštajući Melburn. U ruci sam držao rang listu šestorice »heroja« Sesnaestih olimpijskih igara, koju je, naravno nezvanično, sastavila jedna grupa novinara. I, odmah me ram naglasiti, sastavljači nisu imali neke veće glavobolje, niti je trebalo ulagati posebnog truda, naročito ako je riječ o prva tri imena ove nezvanične ljestvice.

Zar je, naprimjer, grupa uvaženih sportskih žurnalista trebalo da uloži toliko napora i razmišljanja, pa da ovu »olimpijsku herojsku listu« počne s plavokosom »parnom mašinom«, crnomorskim sovjetskim mornarom, ubjedljivim pobjednikom u dvije najteže atletske discipline — Vladimirom Kucom? Atletiku, priznajem, nikad ranije nisam ubrajao u kolekciju ličnih strasti. Međutim, ono što sam doživio tog popodneva na »Kriket — Graund« stadionu ostaće mi kao uspomena koja se dugo pamti i prepričava.

Do posljednjeg mjesta načičkani stadion, 120.000 grla, bruja je svom žestinom koju samo rada delirijum oduševljenja.

— Kuc. . . Kuc. . .

— Piri. . . Piri. . .

Brundao je u tabore raspolovljeni stadion. Bila je to nezaboravna bitka, duel dva velikana atletike — trka na 5.000 metara. Kao i obično, Kuc je osvajao metre, iskrivljen, zgrčen, tako da čo-

vjek u svakom trenutku pomisli: neće taj dugo; iznemoglo će »leći«! Nasuprot ovome, elegantni, upravo vajarski odmjereni korak Engleza Piriya fascinirao je: Pa ipak, čudna je ta skoro neiscrpna energija zgrčenog Rusa! Već poslije prvih kilometara njegova taktika urodila je plodom: iznenadni sprintovi zamorili su i preko mjere njegova dva najopasnija pratioca — Engleze Piriya i Ibetsona!

I kada je stadion, u ekstazi orkanskoj oduševljenja, nagradivao plavokosog Rusa, ja, donedavni »hladni«, posmatrač, poput najvatrenijeg poklonika atletike — »kraljice sporta«, pljeskao sam, zanesen bez predaha...

Zaista, bilo bi potrebno toliko prostora i vremena pa da podvizi videni ili doživljeni na melburnškim borilištima, ostanu zabilježeni u enolikoj mjeri, koliko to oni, ustvari, i zaslužuju. Da li sam se, naprimjer, iole »odužio« podvizima američkog sprintera Bob Moroua, koji je, ostavljajući Melburn, živopisni grad zelenila, odnio kući tri zlatne medalje i toliki broj pisanih ili slušanih oda ovom podvigu dostojnom divljenja? Da li izostaviti Mađara Laslo Papa, bokserskog šampiona u sve tri protekle olimpijade, čije su borbe, ovdje u Melburnu, praćene pored opsjednutih televiziskih prijemnika? Ili, pak, simpatičnu Marej Rouz, 17-godišnju Australijanku, koja se jedina na svijetu može pohvaliti da je, poslije 36 godina, osvojila istovremeno zlatne medalje u plivanju na 400 i 1.500 metara, kao i učesnica pobjedničke štafete 4×200 metara? Pa onda, kajakaš Gert Fredokson, čiji je bilans na tri posljednje olimpijade — pet zlatnih medalja? Pa... Laslo Hal, nosilac laskavog »orlaunda« (čovjek broj jedan!) u modernom petoboju na dvije posljednje olimpijade? Pa... toliki drugi junaci Melburna!

Cesto, u sjeni fantastičnih sportskih dostignuća i tolikog pljeska velikim imenima i podvizima, bili smo prisiljeni da ispuštamo iz vida brojne slučajeve ogromne volje i upornosti.

U svježem mi je sjećanju, naprimjer, razgovor s 34-godišnjim američkim bacačem diska Forćun Gordijenom, učesnikom prethodnih olimpijada u Londonu i Helsinkiju.

— Zarekao sam se — pričao je ovaj najstariji član američke

Olimpijada je zblížila mnoge sportiste. Zar to ne pokazuje i ovaj srdčan, zaista prijateljski, stisak ruke, atletičara svjetskog renomea Boba Ričardsa i našeg fudbalera Antića!

olimpiske ekipe — moram u Melburnu osvojiti zlatnu medalju! U Londonu sam bio treći, u Helsinkiju četvrti. ...

— Znači, ovdje peti! — šaljivo su dobacili neki.

Simpatični Forčun, inače upravnik ranča u Oregonu, uporna je, iako odvojen od svijeta, na svom imanju, bez ičije pomoći — vježbao! I trud, razumljivo, nije bio uzaludan: Danas Gordijenove grudi, istina, ne krasi zlatna olimpijska značka, ali upornost je, ipak, nagrađena: srebrna olimpijska medalja!

Nostalgija za zavičajem

Te večeri, nešto odmah poslije našeg dolaska u Melburn, šetao sam krugom Olimpiskog sela. Kao i obično, do ulaza, koji je bio strogo čuvan, stotine i stotine dokonih građana — lovaca autograma. Zbog toga, svi smo se bez izuzetka, ustručavali da pridemo zgradi, jer je to, odmah, značilo ispisivanje bar stotinjak potpisa.

Tek što sam izašao, te večeri, u trenerci s natpisom »JUGO-SLAVIJA«, iza ograde doletio je poziv:

— Alo, rodak, prijatelju...

U šarenilu raznih svjetskih jezika, riječ na maternjem jeziku odzvanja nekako čudno, prijatno. Okrenuh se. A tamo, stajao je mladić, zbudjeno gužvujući beretku u ruci. Prišao sam.

— Izvoli prijatelju? — obratih se.

Mladić je i dalje, očito zbudjen, gužvao kapu u šakama.

— Ja sam, znate... ovdje već šest godina...

— Znači, emigrant? — upitah.

Mladić pokunjeno klimnu glavom.

— Kako, molim te, tamo kod kuće? — odjednom, iznenada, skoro molećivo, obrati se. — Ja sam, znate... mladost, ludost... našao se ovdje...

— Kako se zoveš? — upitah.

— Asim Dizdar iz Stoca — spremno odgovori.

A zatim, slijedila je priča, prava ispovijest, u kojoj je skoro svaka riječ protkana nostalgijom za zavičajem. Ovdje, u daleku Australiju, prije šest godina, dovela je ovog 22-godišnjeg mladića nepromišljenost, avanturistička uzburkana krv mladosti. I sada, eto, pritisnut bremenom čežnje i griže savjesti, očito trpi.

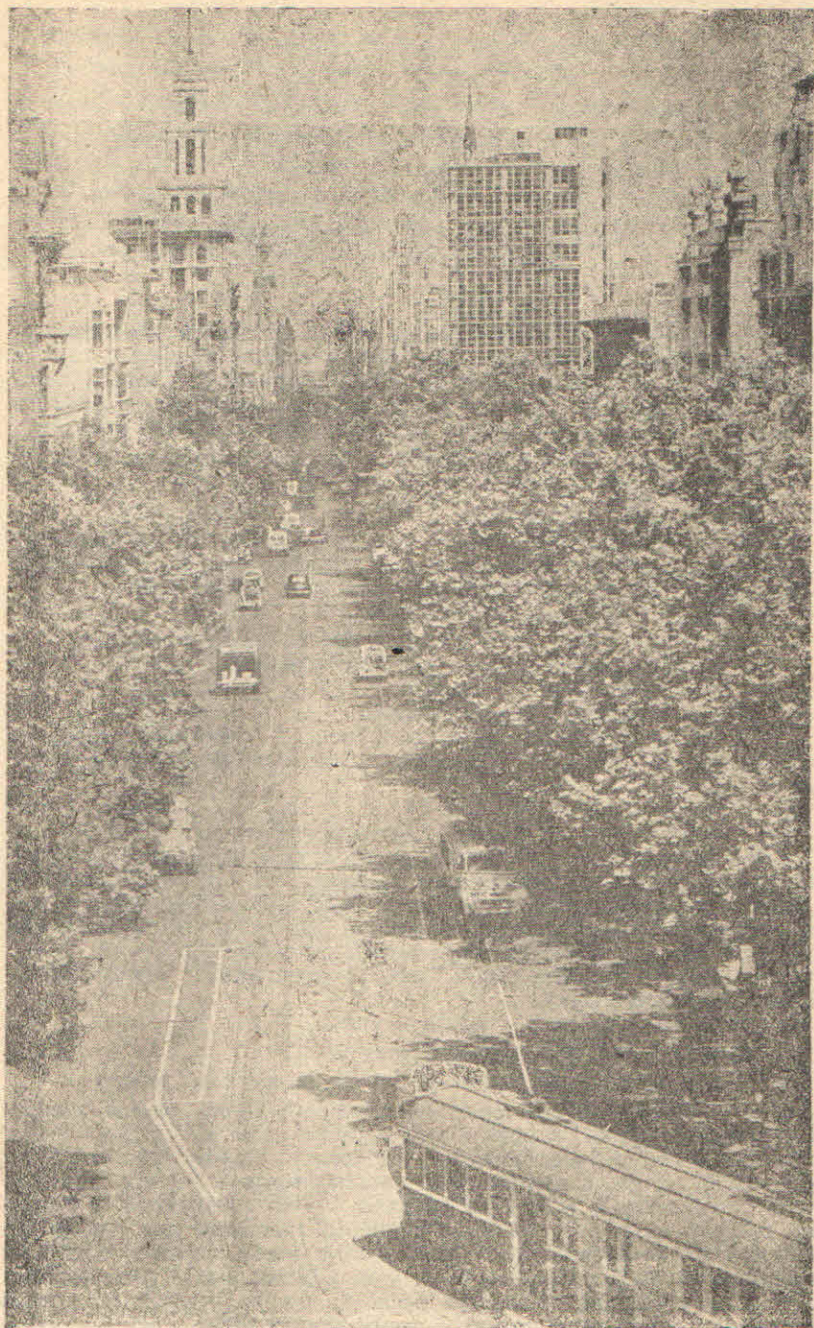
— Eh, — uzdahnu mladić nekako neodređeno, čeznutljivo — samo da smijem natrag!

— A zašto ne bi? — upitah u čudu.

Mladić nabra čelo, ozbiljno primjetivši:

— Ne smijem, neki mi ovdje tvrde da me čeka progon...

Tek kasnije shvatio sam ove mladićeve riječi. Naime, australski kontinent, kao i mnoga druga kapitalistička teritorijalna uhljebnjica raznim od pravde odbjeglih zločincima, fašističkim ekstremistima raznih struja, avanturistima, hohštaplerima i sličnim tipovima — primio je, poslije rata, i šačicu naših takvih »iseljenika«. I naravno njihova aktivnost, najčešće komičnih razmjera, naročito je usmjerena na rovarjenje protiv naše zemlje među našim prijeratnim ekonomskim emigrantima, koje je glad i bijeda, prije više decenija, dovela na ovako surove puteve pećalbe. Šačica ovakvih blaziranih tipova, kojima je ratni period u zemlji upisao tolike zločine i nedje-

»Grad zelenila i cvijeća« — nezvanični epitet Melburna. Zar ova slika ne prikazuje Melburn u takvom svijetlu?

sa danas, podjeljene u tabore — ustaše i četnike predvođene zloglasnim popom Đujićem — redovno, na sve moguće načine, bez skrupula i stida, kleveče raznim izmišljotinama našu domovinu. U dokolici i nekim smiješnim iluzijama, oni danas, naprimjer, u dalekoj Australiji, podvojeni u tabore, vode međusobnu bitku za »buduću vlast« u Jugoslaviji, određuju »ministre«, ministarske resore...

Međutim, ona ogromna većina naših iseljenika, inače lojalnih građana nove zemlje, i dalje je svim srcem ostala vjerna domovini. Oni danas, odvojeni od bilo kakvih politikanskih mahinacija raznih šarolikih grupica, pokvarenih, kriminalnih tipova, interesuju se za svoju maticu; svaku riječ o domovini pohlepno gutaju; svakom njenom uspjehu od srca se raduju...

Nekoliko puta bili smo gosti Udruženja jugoslovenskih iseljenika u njihovu klub.

Prvi put, odmah po našem dolasku, iseljenička delegacija posjetila je naš logor, zamolivši nas da njihovo Udruženje posjeti jedna grupa pretstavnika svih republika. Naravno, s radošću smo prihvatili ovaj poziv. Kao pretstavnik Bosne i Hercegovine »delegiran« sam prvi put ja, a kasnije Biogradlić. Bili su to časovi prisnih, a često puta i sjetnih intimnih, nostalgičnih »ispovijedi« ljubavi za rodnom grudom. Časovi su prolazili, a njima, našim nekadašnjim zemljacima, još uvijek, i pored tolikih naših priča, bilo je malo novosti iz rodnog kraja.

Napokon, jednog dana, čitava jugoslovenska olimpijska ekipa bila je gost naših iseljenika. Klupske prostorije vrile su poput košnice. Posebno nas je ugodno dojmio pripremljeni kulturno-umjetnički program u našu čast. A onda, opet, mađa toliko brojni, nismo bili u stanju »dodati« riječi i domovini, njenim teškim ratnim danima, poslijeratnim uspjesima... Sjećam se, naprimjer, starog, košćatog Ličanina kome je moja dvočasovna priča o njegovoj postojbini, i pak, bila tek »početak«!

— Još, još... — molećivo je navaljivao.

Naravno, bilo je u tako brzo uspostavljenom prisnom raspoloženju i veselih zgoda.

Jedan mladić, očito, iseljenički sin, razdragan ovim susretom, i prisnom atmosferom, uzviknuo je na vrlo iskvašenom našem jeziku: Predlažem da mi pošlata ova revolucija našim narodima koju sam ja napisala...

Svi smo se u prvi mah zgledali, Ali, vidjevši mladića kako drži u ruci naškrabani arak, prasnuli smo u frenetičan kikat. Mladić se zbunjeno ispravljao:

— Mislio sam na rezoluciju...

Bili su to i za nas i za naše zemljake nezaboravni susreti, viđenja sa dijelom rodne grude, što posebno u tuđem, dalekom kraju znači doživljaj prvog reda.

Jugosloveni u Melburnu

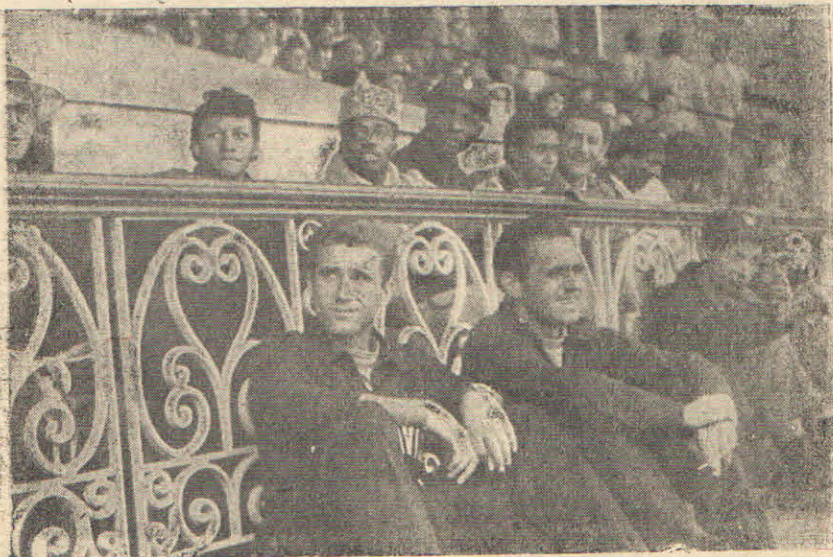
O' futbolu već sam, ukratko, sve rekao, pokušavši da u kraćim crtama dam ocjenu uspjeha našeg mladog državnog tima.

Riječi rukovodioca jugoslovenske olimpijske ekipe Milijana Neorčića, poslije završenih olimpijskih igara, zvučile su uvjerljivo, bez potrebe daljeg komentarisanja:

— Uspjeh jugoslovenske atletike na ovim olimpijskim igrama — rekao je drug Neorčić — to je, ustvari, i najveći dosadašnji uspjeh ove sportske grane.

I, zaista, vršeći bilo kakvu vrstu uporedbe uspjeha ostalih članova naše olimpijske ekipe s dostignućima jednog dijela naših atletičara, dolazi se uvijek, redovno, do gornjeg zaključka.

Da je uspjeh našeg maratonca Franje Mihalića, koji je u vrlo jakoj konkurenciji i najtežoj atletskoj disciplini, osvojio srebrnu me-

Vremena je bilo isuviše malo da bi se mogla posmatrati i sva najvažnija takmičenja u raznim sportskim disciplinama. Evo, Mujića i Antića u ulozi gledalaca. Pozadi njih, iza željezne ograde, nalazi se jedan dio američke olimpijske ekipe.

dalju, istovremeno i dostignuće broj jedan jugoslovenskog sporta, besumnje nepotrebno je i naglašavati.

Kada je popularni »Miha«, 1. decembra, stajao ozaren na postolju »broj dva«, primajući čestitanja i srebrnu medalju predsjednika Olimpijskog komiteta, stadion je brujaio. Preko stotinu hiljada grla, iskreno i toplo, pozdravilo je uspjeh jugoslovenskog rekordera. Jugoslovenska zastava vijorila se na jarbolu, ulijevajući posebno nama, Jugoslovenima, neskriveni ponos. Bila je to zaslužena nagrada velikom uspjehu Franje Mihalića.

Kada su na njegovim leđima, tek tu, prije par časaka, ostala prevaljena u strahovitom tempu preko 42 kilometra, kod Franje kao da se nije ni osjećao umor, očito posljedica velike sreće. Svi smo mu prišli i iskreno čestitali. Naravno, slijedili su i prvi utisci sa ovog velikog dvoboja između crnputog Alžirca Alena Mimuna i jugoslovenskog rekordera.

— Ne znate, iako sam se takmičio — nasmijao se Franjo — da sam usput i lumpovao?

Svi smo se zgledali. Konačno, ispričao je ovaj događaj, koji mu se desio prilikom trke, a koju je van stadiona, takode, pratilo preko 25.000 građana.

Borba za »odljepljivanje« još je bila u toku. Grupe su, uglavnom, pratile jedna drugu. Na 30 kilometru, usput, trkači su imali okrepljujuće stanice. U vodećoj grupi gdje je bio i naš Mihalić nalazio se Finac Karvonen. U jednom trenutku Finac je u trku Franji ponudio čokoladu. Naš rekorder ispružio je iza sebe ruku, s namjerom da uzme čokoladu, ali, odjednom, iznenada, čuo je za sobom tresak stakla. Imao je vremena samo da se obazre i vidi da je u nespretnosti oborio čitav sto s čašama okrepljujuće stanice.

— Eh — dodali su neki u šali — da nije bilo tog »lumperaja« mogao si »pucati« i na zlatnu. . .

Uspjeh Lorigera i Sarajlije Dake Radoševića pretstavlja, takođe veliko dostignuće i ovih sportista, a i naše atletike. U skoro istu kategoriju može se svrstati i Racić.

Borbama naše plivačice Vinke Jeričević, zbog naše zauzetosti, nažalost, nismo mogli prisustvovati. Zbog toga, ostajala nam je jedina mogućnost — televizija! I tako, na televizijskom ekranu, bili smo svjedoci jedne prilično nesrećne okolnosti za našu rekorderku. Naime, Jeričevićeva se nalazila u grupi relativno slabijih protivnica, koje nisu bile u stahju da daju neki jači »for«. Zbog toga, bila je prisiljena da se 3—4 puta okreće, gledajući ostale, što je, po našoj opštoj ocjeni, a i spikera koji je prenosio ovo takmičenje. Jeričevićevoj donijelo bar jedno mjesto niže. Ipak, njen start, u vrlo jakoj konkurenciji, i pored ovoga, može se ocijeniti samo kao odličan.

Naš državni vaterpolo tim, po svemu sudeći, poput fudbalera, postao je pravi »specijalista« za srebrene olimpijske medalje. I ovog puta obavezna nesreća, a još više loše suđenje, koje, ne znam zašto, redovno ide na uštrb našem timu — bili su redovni pratioci. U svježem mi je sjećanju prizor sa utakmice SSSR — Jugoslavija i prvi uspjeh naših vaterpolista. Plivalište je bilo opsjednuto do posljednjeg mjesta. Nama, fudbalerima, koji smo se upravo vraćali sa trening utakmice protiv Australije, trebalo je, zaista, primjerna upornost i »diplomacija« dok smo se »probijali« mimo tolikih straža na ulazima.

Utakmica je počela. Odjednom, nekoliko hiljada gledalaca nadjačala je naša mala grupa.

— Plavi... Plavi...

Čitava četa fotoreportera i televizijskih snimatelja okomila se na našu navijačku grupu. Vjerovatno, malo kada i gdje bili smo bučniji. Istina, ovoj »drukerskoj« grupi ubrzo se priključila i grupa naših iseljenika, tako da smo sada već predstavljali solidan navijački sastav.

Dolje, u bazenu, vodila se ogorčena bitka. Napokon, u modro-zelenoj vodi bazena nastalo je opšte grljenje naših vaterpolista: slavila se prva pobjeda nad SSSR (3:2) poslije dva poraza i dvije neriješene igre!

Nešto kasnije, ponosno smo se, a pomalo i prkosno, obratili našim vaterpolistima:

— Eto, da ne bi našeg navijanja, nikad ne biste pobijedili! Treba da i vi nas pomognete u finalnoj utakmici...

Nažalost, grupica naših vaterpolista, mada griata, predstavljala je tek kap vode na uzburkanom okeanu 120.000 posjetilaca »Kriket

— Graunda«, prilikom naše igre protiv Rusa...

INDONEZIJA

U zemlji 3.000 ostrva

Sve je još uvijek bilo neizvjesno. Za nama je ostao nezaboravni zeleni Melburn, i sada, eto, leteći nad skoro pustim kompleksima Australije, prebirali smo i sređivali tolike nezaboravne utiske, sjećanja, susrete. . .

Iako smo znali da je naša sljedeća »stanica« Indonezija, gdje treba da odigramo pet prijateljskih utakmica, uže odredište, grad, još uvijek, bilo nam je nepoznato. Jedino, što je bilo pouzdano bila je činjenica: ukoliko nas, naravno, uzajamne najezde kvarova motora i neвременa ne ometu, slijedi 20-časovni let do prvog aerodroma — Džakarte!

Skupa s Tozom Veselinovićem predstavljao sam, u ovom skupu olimpijskih fudbalskih izabranika, neku vrstu »najpotkovanijeg eksperta za indonežanska pitanja«. Naime, kako sam već ranije re-

Na putu za Bandung napravljen je divan avionski snimak vulkana Karakata (Indonezija)

kao, nas dvojica još ranije dva puta bili smo gosti ove daleke azijske »Zemlje otokaa«, prilikom prethodne dvije azijske turneje naše fudbalske reprezentacije.

Pa ipak, skori, treći susret s Indonezijom neodoljivo je privlačio...

I ova zemlja, uostalom kao i sve daleko azijske zemlje, svakog puta i svakog časa otkriva pokoju iskricu zagonetnih, a često puta za nas i nepojmljivih kurioznosti, kao proizvoda opštih filozofskih pogleda jednog Azijata. Sve je, čini se, i čovjek, i njegovi običaji, i privreda, i kultura, i politika, i sve ostalo — skrupćano u konglomerat mistike, koja nama, Evropljanima svakog časa privlači pozornost.

O Indoneziji, još ranije, prilikom moja dva prethodna boravka, saznao sam nekoliko karakterističnih podataka, koja će, smatram, bar u kraćim crtama, čitaocu reflektovati geografske i ostale specifičnosti ove daleke, prijateljske zemlje.

Indonezija, to je, ustvari, šarolik buket 3.000 otoka, među kojima je Berneo površinski najveći. Jedan dio ovog ostrva, koje je, inače, još uvijek naseljeno primitivnim plemenima sa ne tako rijetkim običajem lova na ljudske glave — i danas se nalazi pod upravom holandskih kolonizatora (Holandska Gvineja). Java, to je, zapravo, centar Indonezije. Na ovom ostrvu, najnaseljenijem kutku svijeta, živi oko 40.000.000 stanovnika, što predstavlja skoro polovinu od ukupnog broja građana Indonezije (83.000.000 stanovnika). Veća ostrva, takode su Sumatra, Celebes i Bali.

Ranija dva susreta s Džakartom stvorila su kod mene, a vjerovatno bi i kod svakog drugog koji bi se u sličnom položaju našao, jedan nepobitan zaključak: glavni grad indonežanske Republike, to je, u stvari, realno i potpuno oličenje načina života, običaja arhitekture i sveg ostalog ove zemlje; ukratko: vjerna simbolizacija stare i nove Indonezije. Jer, i svi drugi gradovi, s kojima sam se kasnije susreo, Semerang, Surabaya, Padang i toliki drugi manje — više, liče na Džakartu, odnosno — Indoneziju! Možda iz ove jednoobraznosti »indonežanskog ambijenta« mogli bi jedino izdvojiti Bandung, poznato mjesto sa konferencije aziskih zemalja, današnje oličenje borbe aziskog naroda protiv kolonijalizma, inače modernu i vrlo impresivnu urbanističku cjelinu u evroskom smislu riječi.

Prema tome slika Džakarte, to je, zapravo, minijatura Indonezija.

Ovaj grad na Javi nosi sva ona obilježja snažne privredne i kulturne zatalasanosti Indonezije, poslije tri i po vijeka ropskog životarenja u zagrljaju holandskog imperijalizma, odnosno, poslije oslobođenja 1950 godine. To je, naprimjer, danas grad — kolos od 3.500.000 stanovnika, a svega prije 15 godina na ovom istom mjestu živjelo je svega oko 600.000 ljudi!

Kontrasti i — kontrasti...

Eto, naprimjer, ovaj danas ljudski mravinjak, razvijen tako munjevito da za naš, evropski pojam predstavlja skoro nemogućnost — živi u sukobu vijekova, dvoboju novoga i starog. Stotine hiljada vozila, gdje statistika precizira čak na 800.000, kuljaju u svim mogućim pravcima, stvarajući paklenu buku. I u toj rijeci posljednjih modela »Kadilaka«, »Sevroleta«, »Bjuikova«, »Mercedes« i svih mogućih svjetskih marki — ipak, smeđi, tamnopusi Indonežanin, poput sličnog iverja u ovalnoj bujici, gura rikšu, ulupljenu od težine putnika.

I one raskošne četvrti, ukrašene poput dragulja svemogućim stilovima dvoraca, posljednje riječi moderne arhitekture — takode, predstavljaju dio burne indonežanske istorije. Naime, to su, ustvari, doskorašnji domovi donedavno bezbrižnih holandskih kolonizatora, dojučerašnjih gospodara ove gostoljubive zemlje. A odmah tu, na domaku ove galerije basnoslovnih dvoraca dojučerašnjih bijelih gospodara Indonezije, more, beskrajni okean, pretežno niskih, drvenih kućica izrezbarenih u orijentalnom stilu.

Sjećam se, naprimjer, našeg prošlogodišnjeg boravka u ovom istom višemilionskom gradu i jedne nezaboravne šetnje ispred našeg hotela »Des Indos« uskom ulicom uzavrelom od tipičnog istonjačkog meteža. Naš vozač rikše, istina nešto »modernizovan« jer nas je gurao na biciklu, s mukom je prtio put kroz ljudsku bujicu. Uz brid ulice tekao je kanal, jedna veća iz toliko razgranate slične kanalske mreže u ovom gradu. Prizor koji smo doživjeli bio je za-

ista rijedak, ali, kasnije, za nas »aziske« putnike i česta slika.

U prikrajku kanala, koji se gubio negdje u nedogled načičkan savijenim ljudskim prilikama, svak je nešto radio: košcati starac, skoro nag, naočigled svih prisutnih vršio je nuždu; odmah do njega žena je naga do pojasa čavrljajući prala rublje; na 5—6 metara dalje od ovog prizora kosooki mladić je, razgovarajući s grupom svojih vršnjaka, prao — zube! Ovakva panorama tekla je skoro u beskraj. To je, zapravo, predstavljalo tek varnicu zagonebnog i čudnog u čitavom kompleksu rijetkih doživljaja u zemljama Dalekog Istoka.

Ono što smo tek kasnije mogli uočiti što je Džakartu, a i In-

Mlada skladno građena Indonežanka kao da je očekivala fotografa...

Indoneziju prema tome, bar donekle odvajalo od ostalih susjednih daleko - aziskih zemalja bila je — odjeća! Naime, u svim ostalim zemljama nacionalna nošnja bila je pretežna, skoro isključiva panorama ulica, i grada i sela, ali ovdje, u Indoneziji, 350 godina dominacije bijelog čovjeka učinilo je svoje: skoro pretežan dio stanovnika, bilo gradskog ili seoskog, oblači se na evropski način!

Cesto sam, a i danas to činim, sjećajući se tri nezaboravne posjete egzotičnom Istoku, umjesto nabiranja obidenih zemalja, jednostavno rekao — prijatelji! Možda ovaj pojam za onoga koji nije imao mogućnosti da doživi i osjeti toliku toplinu i prisnu prijateljsku atmosferu, ovaj izraz biće tek odraz izvjesne kurtoazije. Međutim, za mene i moje drugove to je simbol nezaboravnog gostoprimstva i pažnje. I redovno, u sjećanjima na te susrete, iskrsnu pred oči niski, kosooki Indonežanin, s obaveznim »vječitim osmijehom«, stavljajući ti na raspolaganje kao prijatelju, Jugoslovenu, svu svoju ličnost i mogućnosti. Na svakom koraku, uvijek, redovno, čekao nas je osmijeh, iskren i prijateljski, srdačnost i bezgranično gostoprimstvo.

I, zbog toga, kada sam tog dana, po treći put za posljednje tri godine, ovog puta ostavljajući za sobom nezaboravni Melburn, dotakao tlo džakartskog aerodroma, bio sam uzbuđen i nestrpljiv ništa manje od onog prvog prije tri godine.

I, sjećam se, opet sam, isto tako, u uskomešanom roju zračnih novinara i fotoreportera, rekao na mikrofoni Radio Džakarte, najveće radio stanice u jugoistočnom dijelu Azije:

— Radujem se, zaista radujem ponovnom videnju s indonežanskim prijateljima i sportistima...

Bio sam ubijeden da nedvosmisleno dijelim mišljenje nas čitave grupe jugoslovenskih fudbalera.

Djelo Toni Pogačnika

Kada smo 1953 godine prvi put bili gosti ove otočne aziske zera-
lje, dočekani smo što se tiče fudbalske vještine, s vulkanskim izlivom
skromnosti od strane domaćina. Redovno isticanje naših nogometnih
vrlina, tradicije, međunarodnih uspjeha i svega ostalog što je u vezi
s fudbalom — bila je redovna i na svakom koraku normalna pojava.
U prvi mah pomislili smo da je, ustvari, riječ o toliko čuvenoj aziskoj
učtivosti, u kojoj domaćin, da bi goste što dostojnije počastvovao, ne
preza da sebe i pocijeni. Međutim, nešto kasnije, zapravo već na pr-
voj utakmici protiv indonežanskih fudbalera osvjedočili smo se da o-
volikoj domaćinovoј skromnosti, ipak, ima i toliko — istine!

Zaista, ono što su indonežanski fudbaleri tih dana, prije tri go-
dine, pokazali protiv nas bio je, u pravom smislu riječi, fudbal u povo-
ju. Ustvari, sve one simpatične odlike naivnog, početničkog..

Odlazak našeg eminentnog fudbalskog trenera, bivšeg stručnog
rukovodioca, jugoslovenskog državnog tima, Toni Pogačnika u daleku
Indoneziju, takođe prije tri godine, značio je, zbog toga, totalni poč-
etak iznova.

Naprimjer, sjećam se čestih prizora na indonežanskim stadioni-
ma prilikom te prve naše turneje po Aziji, kada je čitav stadion bru-
jao od oduševljenja, aplaudirajući našem golmanu koji bi loptu »de-
gažirao« 30 — 40 metara! Tih godina svaki fudbalski potez, iole ljepši
i uspješiji, za indonežanskog ljubitelja fudbala bio je novina, remek
djelo, prizor koji je obavezno trebalo nagraditi.

Zbog toga, osjetan, izraziti napredak indonežanskog fudbala, ko-
ji smo osjetili prilikom našeg gostovanja 1956 godine, bio je toliko o-
čigledan i rapidan da nas je sve iznenadio. Istina, možda to tadašnje
naše tri pobjede u toj zemlji neće potvrditi: pobijedili smo reprezen-
taciju Indonezije sa 7:3; juniorsku reprezentaciju zemlje sa 6:0 i
kombinovani olimpijski tim sa 7:0. Pa ipak, bili su to, u svakom pogle-
du, jači i opasniji protivnici, kojima više nismo bili u stanju puniti
mrežu po našoj volji. Djelo našeg zemljaka Toni Pogačnika bilo je oči-
gledno.

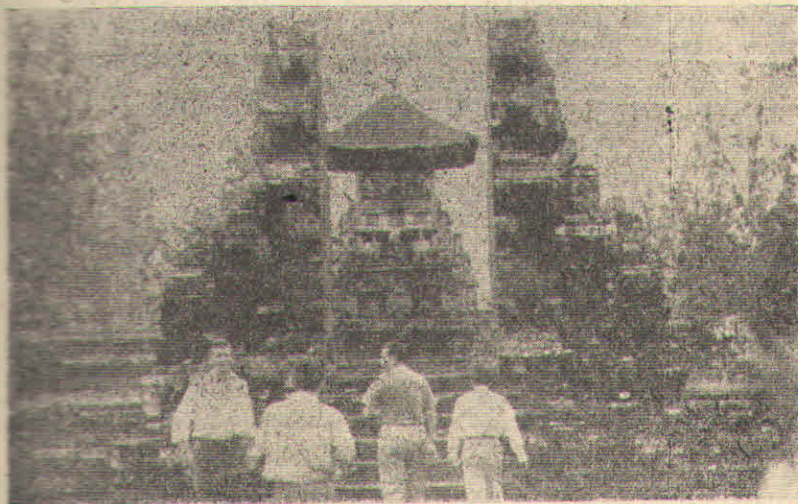
Naš ponovni susret s indonežanskim fudbalom, zbog toga, poseb-
no nas je interesovao. Uspjeh nacionalnog tima Indonezije u Mel-
burnu, koji je u ogorčenoj 120-minutnoj bici protiv kasnijeg olimpi-
skog pobjednika — ekipe SSSR uspio u prvoj utakmici izvući neri-
ješen rezultat (0:0), a tek u ponovljenom susretu podleći — još je vi-
še od nas ulijevao respekt prema sljedećim protivnicima.

Rezultati su, manje-više, poznati: u Padangu na Sumatri pobi-
jedili smo gradsku reprezentaciju sa 3:0; u Džakarti, u zvaničnoj u-

talmici, savladali smo reprezentaciju Indonezije sa 5:1; u Surabaji gradsku reprezentaciju sa 8:0; i, ponovo, u Džakarti gradsku reprezentaciju sa 4:2.

Možda i ovog puta rezultati malo govore. Međutim, baš ovo naše posljednje gostovanje, nakon »jednogodišnjeg predaha«, dalo nam je mogućnost da napredak indonežanskog fudbala osjetimo u što jačnijoj formi. Ovog puta radilo se o protivniku koji zna šta hoće; organizirano djeluje; s primjernom tehnikom, brzinom i, nadasve, borbenošću. Pogačnik je, besumnje, u početku svoje trenerske »aziske masije« uočio sve one bitne elemente živahnog, veoma izdržljivog i temperamentnog Indonežanina i prema njemu usmjerio koncepciju igre. I, razumljivo, takva politika prilagodavanja fudbalske vještine emocionalnim osobinama već je počela davati i prve zapaženije plodove.

Nema sumnje da je našem treneru u dobroj mjeri pomoglo (a i danas pomaže!) veoma veliko i često puta neshvatljivo interesovanje Indonežana za fudbal. Naime, prosto je čudno otkuda ovolika popularnost fudbala, kada se zna da je, može se reći, tek od juče ušao u ovu zemlju. Pa ipak, često smo donosili jednodušan zaključak; Indoneziju danas, bez ikakvog pretjeravanja, možemo nazvati »zemljom fudbala«.

U Indoneziji nas je sve interesovalo. Gostoljubivi domaćini pokazali su nam sve što bi nas moglo impresionirati i privući nam pažnju. Između ostalog, s naročitim interesovanjem razgledali smo monumentalnu građevinu jednog od najstarijih hramova na ostrvu Bali.

Prilikom naših gostovanja u Indoneziji prekrstarili smo ili nadletjeli nad stotinama »divljih« fudbalskih terena i poljana: naše utakmice skoro redovno pratili su krcati stadioni; a raznovrsna fudbalska prvenstva organizuju se na sve moguće načine.

U Džakarti, naravno, Pogačnik, inače trener najvećeg i najpopularnijeg indonežanskog kluba »Persida«, a istovremeno Saveza (P. S. S. I.) i reprezentacije — već nas je čekao. I, razumije se, fudbalska tema, ipak, bila je najduža.

— A kako trenerski posao? — zapitali smo.

— Manite — slijedio je odgovor — posla ima i preko glave. Najveću glavobolju zadaje mi udaljenost pojedinih fudbalskih centara. Naprimjer, godišnje sam u stanju da organizujem svega 3—4 zajednička treninga u Džakarti, zbog ogromne udaljenosti ostalih mjesta. Inače, »materijala« ima...

U rukama se odnekud obreo i najnoviji primjerak beogradskog »Sporta«, koji je baš tih dana nadugo razglabao o amaterizmu i neamaterizmu.

Kako vi ovdje mučite s amatersko-neamaterskom glavoboljom? — zapitali smo Pogačnika u šali.

— Ovdje je klasični amaterizam — slijedio je odgovor.

Svi smo se zagledali.

— Jes', jes' — uvjeravao nas je — svaki fudbaler bavi se ovim sportom kao čisti amater. Jedino, ukoliko je odvojen od kuće i posla, slijede izgubljene dnevnice, a kao nagrada za uspjeh jedino — zajednički banket! I — ništa više!

— Ne mogu da vjerujem da poslije onolikog uspjeha protiv Rusa, ipak, nisu dobili bar kakvu nagradu... — čudio se neko iz grupe.

— Jedino, zaista jedino — banket! — uvjeravao nas je Pogačnik.

— Ih, — dobaci kroz smijeh neko od nas — onda se kod vas, vjerovatno, prilikom vrbovanja obećavaju masni banketi...

ORGANIZACIJA I PROMET
KUPONA I PROMETIŠTARINA

U domu pretsjednika Sukarna

Već tri puta nosim istovjetne, nezaboravne utiske poslije susreta s pretsjednikom Indonežanske republike dr. Ahmedom Sukarnom. Prilikom sva tri naša gostovanja u ovoj zemlji, redovno, bili smo gosti simpatičnog indonežanskog Pretsjednika republike. I uvijek, redovno, ovaj živahni, nasmijani čovjek, s dobroćudnim osmijehom, srdačno nas je dočekivao, zaželivši nam dobrodošlicu.

Prošle godine, naprimjer, na džakartskom stadionu igrali smo međudržavnu utakmicu Indonezija — Jugoslavija. Mi smo bili malo iznenađeni kada je našoj postrojenoj ekipi otuda, od svečane tribine, prilazio indonežanski Pretsjednik. Prišao je i prijateljski se rukovao sa svakim od nas. Bio je to za nas gest posebne pažnje i časti, a za indonežanskog Pretsjednika, prema njegovim riječima, odavanje iskrenog priznanja našoj lijepoj igri, ali, nadasve, sportskim prijateljske Titove Jugoslavije.

Tom prilikom Pretsjednik Sukarno pozvao je našu mladu reprezentaciju u svoju ljetnu rezidenciju u Bogoruu.

Bio je to divan prizor. Asfaltni drum otegnut čitavih 60 kilometara, vezao je Džakartu s Bogorom, tim simpatičnim gradom od 130.000 stanovnika. Idemo u susret nezaboravnim pejzažima. Priljubljeni sijemena planinskih grdosija Gedaha i Pan Granga, udaljenih preko 3.000 metara u nebo, nestašno ljeskaju na blagom suncu Arhipelaga. A terasa, rižini vrtovi, spretne išarani kanalima vodom, još nemirnije poigravaju na ugodnim sunčevim zrakama. Koliko li je — postavljam sam sebi pitanje — svaka pregršt ove planinske vode dragocjena i korisna? Eto, slijevajući se s visokih planinskih prevoja, doji nepregledne pirinčane vrtove, pretakajući se iz jednog u drugi, a, zatim, gubi se tamo prema Džakarti, gradeći onu zagonetnu mrežu hiljada gradskih kanala, gdje starac javno vrši nuždu; žena pere rublje, a mladić uz nju čisti zube. . .

Na sve nas je Bogor, sjedište nekadašnjeg guvernera holandske vlade, ostavio prijatan utisak. Velika raskošna palata, koja je, zacijelo, nekada trebalo da svojom monumentalnošću pokaže moć holandske imperije, a današnja ljetna rezidencija indonežanskog pretsjednika republike — odmah pada u oči. To je, zapravo, dvorac koji raskošno bjelasa u moru zelenila ogromne Botaničke bašte.

Slijedio je obilazak i razgledanje ove kolekcije svemogućeg svjetske flore, za koju tvrde da spada među najuredenije na svijetu. Naš vodič, jedan iz brojne čete stručnjaka, ~~naoružan~~ nas je nekolicinom osnovnih orijentacionih cifara: na ovom kompleksu zasadeno je oko 10.000 tropskih stabala, i blizu 300.000 sorti cvijeća! Samo, naprimjer, broj vrsta orhideja, inače,

najcjenjenijeg aziskog biljnog ukrasa, dostiže 2.500! Osim toga, tu je, pored ostalog, 200 vrsta tropskih voćaka, a, zatim, raznovrsno bilje u lejama, naoko zakrčljalo i bezvrijedno, za koje, ipak, tvrde da na međunarodnim izložbama odnose prve nagrade i cijene od 70 dolara! Sama zoološka zbirka ima puna tri miliona primjeraka, počev od insekata do najvećih vrsta tropskih sisavaca.

U palati, dvorani za prijem, opet, i ovog puta, čekao nas je ljubazan i nasmijan domaćin. A, zatim, opet ona domaćinska briga:

— Kako se osjećate u Indoneziji?

I, redovno, živo interesovanje za prijatelje u Jugoslaviji, Tita...

— Primam vas ne samo kao fudbalere, već prijatelje, Titove ljude. . . rekao nam je naprimjer, ljubazni domaćin.

Jugoslovenski fudbaleri, prilikom svakog gostovanja u Indoneziji, imali su posebnu čast da provedu po nekoliko ugodnih časova u domu indonežanskog premijera Sukarna. Pretsjednik Sukarno je na stolu okrenut leđima

I ovog puta čekalo nas je prijatno iznenađenje: pretsjednik Sukarno pozvao nas je da njegovim ličnim avionom posjetimo Bali, »Otok sreće«, kako kažu Indonežani. . .

— Svi smo bili dvostruko uzbuđeni: zbog ovolike gostoljubivosti indonežanskog Pretsjednika i skorog viđenja s raskošnom idilom »Otoka sreće«. . .

Ostrvo ljepote i rituala

Kako ponekad čudno, upravo stravično zjape poput pečurki po-
staju šdrijela vulkanskih kratera! Pokoja ogromna razjapljena če-
ljuga i dalje bljuje dim...

Za nama je ostala Džakarta, i sada, eto, dvomotorac prtsjedn-
ika Sukarna nosi nas prema Baliju. Čujemo nerazumljive riječi viso-
kog indonežanskog državnika, a, zatim, prevode nam:

— Pretsjednik želi da vam поблиže pokaže koji vulkan...

Zgledasmo se u nedoumici. Aparat se već strovaljivao, spušta-
jući se čak ispod vrhova zapaljenih brdskih masiva. Mada smo na-
stojali ugušiti strah, ipak, on je na licima svih nas jasno i nescri-
veno izbijao.

— Uh, — čuje se mrmljanje do mene — dosta nam je tolikih
vulkanskih peripetija, a sada sami tražimo...

Ipak, poslije ovih kroz strah razgledanih vulkanskih atrakcija,
pod nama je bio Bali. U Dempasonu, centru ostrva, stavljen nam je
na raspolaganje najveći hotel. Međutim, kada kažem »hotel« ne mi-
slim u našem, evropskom smislu riječi. Zapravo, to je centralna veća
zgrada sa restoranom, terasom, a tek u dvorištu, niz manjih kućica,
povezanih natkrivenim betonskim trijemom, služe za stanovanje.

Na ovom otoku, koji često nazivaju »Ostrvom sreće«, već sam
jednput ranije, 1953. godine, boravio. Često kažu da je Bali otkriće
»atomске ere«. U ovom čini mi se ima mnogo istine. Međutim, uz o-
baveznu primjedbu da je tu, kao malo gdje drugo u svijetu, naglaše-
na »praznina« između one pradaвне ere, u kojoj je hindu religija na-
šla rijetko plodno tlo, i novog vijeka atoma, u kome raskošne jahte
dovlače moćne milionere, željne provoda i originalne živopisne egzo-
tike. I, zaista, moćni dolarski milioner, u traganju za ljepotom i tako
rjetkim kontrastima, čini se nije na ovoj zemaljskoj kugli u stanju
naći pogodnije mjesto! Bali, to je, ukratko, simfoniya ljepote i rituala.

Priroda, kao rijetko gdje drugo, u ovom slučaju bila je darež-
ljiva. Stanovnik Balija kao da je njen vjekovni ljubimac i štitičnik.
On je tu: i hrana, i ugodna klima, i sve ostale životne potrebe! Otu-
da, vjerovatno, i vjekovna tradicija »kulta ukusa«, naravno u aziskom
smislu riječi. Naime, estetika domoroca, stanovnika Balija, baš zbog
ovolike širokogrudnosti prirode, razvila se iznad stepena prosječnosti.
Danas, naprimjer, za svakog Baležanina kažu da je umjetnik, a Bale-
žanin da je — igračica. Relativno natprosječno bogatstvo maferijal-
nih dobara stvorilo je, zapravo, kod stanovnika ovog ostrva osjećaj
bezbriznosti; neodoljivih želja za provodom i, zbog toga, prave trke
na privređivanjem svemogućih ritualnih festivala i festa.

I ovaj dvodnevni boravak u Baliju, »Otoku sreće«, valjalo je racionalno koristiti. Zbog toga, slijedio je neumorni obilazak raznih ostrvskih znamenitosti i kurioziteta: Arheološkog muzeja, Galerije domorodačkih slikarskih majstora; divlje i svirepe borbe pijetlova, koje, kao, uostalom, toliki broj drugih kontrasta, odudara od topline i nježnosti ambijenta...

Unutrašnjost Balija, bar onaj dio od 30—40 kilometara u koji smo zalazili, po svemu, i stepenu civilizacije, i načinu života, i porodičnim odnosima, i svemu ostalom, nije mnogo odmakla periodu od prije desetine vijekova: kuće od blata, djelomično pokrivenne slamom i bambusovinom, iako tako skućene i skromne, zahvaljujući ljepoti okolnih pejzaža, djeluju ukusno i nenapadno. I, redovni kontrasti: limuzine, posljednji modeli svjetske automobilske industrije, i žena, crnoputa domorotka, gola do pojasa! Čitav ovaj seoski ambijent upotpunjavaju obavezni nizovi »indonežanskih pirinčanih vrtova«, vješto uklopljenih u okolnu cjelinu.

Još prvo veče, izuzev mene i Toze Veselinovića, svi su nestrpljivo očekivali početak toliko reklamiranih nacionalnih igara. Prije tri godine, sjećam se istog prizora...

Najavljena je najpopularnija pretstava Balija — tzv. »lelong«. Sjedi pripovijedač, odjenut u živopisno nacionalno ruho, sjedi na podijumu više »Gamelan orkestra«, ustvari, mješavine bubnjeva i izdjelanih bambusovih cijevi (»ksilofani«, »flaute«, »cimbali«, »klarneti«) — i pripovjeda dramu. Grupe djevojčica od petnaestak godina (simbol čistoće i djevičanstva!), interpretirajući ovu mističnu, religioznu igru, »prevode« riječi starca u pokrete, kojima je monotoniya, a i vanredna suptilnost, bar za naše evropsko uho i oko osnovna karakteristika.

Detalj iz jednog sela na »Ostrvu sreće« — Baliju

Igra, iz pokreta u pokret, kao da »zahvata« osim igračica i okupljeni gledalački auditorijum, i sve se neosjetno stapa u jedan vrtlog ritma, što posebno dolazi do izražaja kada na scenu stupa strahovito maskirani istjerivač Zlog duha. Igra dostiže kulminaciju... U ekstazi transa čitava igraća gomila pada na zemlju...

U početku čitav ovaj ritualni splet predstavlja prvorazrednu zanimljivost, ali sporost pokreta (možda, i naše nerazumijevanje!) odvlače pozornost, često ustupajući mjesto dosadi. Međutim, iz pristojnosti taj skoro beskonačni ceremonijal valjalo je, ipak, pratiti sve do dva sata ujutro...

Drugi dan boravka na »Otoku sreće«, koji, inače, s jedne strane zapljuskuje Tihi, a s druge Indiski okean, protekao je u daljim rijetkim viđenjima, susretima i saznanjima.

Naprimjer, na obali Indiskog okeana nismo propustili priliku da ne obidemo usamljenu kućicu jednog holandskog slikara, koji se skoro prije 40 godina nastanio u ovoj samotini, neumorno nabacujući na platna stotine zaista prekrasnih motiva. Život ovog slikara — pustinjačka našao je svoj smisao: neiscrpno vrelo divnih pejzaža, protkanih kontrastima i bogatstvom kolorita, svakog dana bogate galeriju ovog usamljenog slikarskog ateljea.

Pred kućicom, sjedi umjetnik dugo nam je mahao...

BURMA

U zemlji prijatelja

U svakom slučaju »olimpisku maršutu« naše futbalske reprezentacije na ovom mjestu vrijedno je »prekinuti«. To je — smatram — potrebno učiniti iz više razloga. U prvom redu, ukoliko bih se striktno držao »olimpiske putne linije« Beograd — Melburn — Indonezija — Kalkuta — Beograd, bez tolikih ranijih viđenja, tolikih doživljaja, nezaboravnih susreta, i svega ostalog doživljenog prilikom naše turneje po Burmi i NR Kini 1956 godine, ovaj impresivni pregled jednog putnika — fudbalera osjećao bi znatnu prazninu. Zbog toga, mada ovog puta te zemlje nisu bile upisane u našim pasošima, »skoknuću« na početak 1956 godine, i našu veliku azisku turneju. . .

Burmu ne poznajem, niti to ijednog trenutka sebi pokušavam dokazati. Zapravo, moja pretstava o Burmi, to je — Rangun! Ili, bolje rečeno, 14-dnevna papazjanija toliko brojnih, raznovrsnih i impresivnih utisaka, koje je, čini se, samo ova zagonetna, daleka aziska zemlja mogla stvoriti u glavi jednog Evropljanina. Ovdje, u Burmi, u metežu rangunskih ulica, skoro ni jednog trenutka ne napušta me nekakav osjećaj neodređenosti i beskonačna najezda pitanja, koja, redovno, ostaju bez odgovora. Možda, jednu jedinu činjenicu s kojom sam načisto, poslije skoro pola mjeseca boravka, kad sam ostavio ovu zagonetnu zemlju, bila je da se ja, Jugosloven, nalazim u ljudskom vrtlogu dalekih i iskrenih prijatelja. A sve ostalo, može se, zbog, toga, smatrati plodom usputnih, individualnih zapažanja; ličnih reakcija na čitav kompleks društvenih, kulturnih, političkih, etičkih i ostalih pojava u ovoj zemlji, ukratko: zaključaka jednog putnika (i to sportiste!) zatočenog, igrom slučaja u vrtlogu zagonetnog i tek viđenog.

I Rangun — što, inače, u prevodu znači »Grad bez neprijatelja« — naravno, po mnogočemu ostaje blizak tolikim većim vidnim aziskim gradovima. Možda, u izvjesnim pojavama i prednjači. Naprimjer, gusta naseljenost opšta je karakteristika svih dalekoaziskih gradova. Međutim, ono što se doživi na ranguškoj ulici, u svakom slučaju, često graniči s nemogućim. Sve je, čini se, i posljednji kutak, pedalj popunjen ljudskom masom. Bliska istorija Ranguna, zapravo, ona dojučerašnja, prije dvije godine, bilježi broj stanovnika od svega 200.000, a već danas glavni grad Burme ima preko 800.000 ljudi! Nesređene političke prilike poslije dobijanja nezavisnosti, pojave raznih bandi i pobunjeničkih grupacija, učinile su svoje: narod se listom u strahu slijevao u Rangun.

Prvih dana naš opstanak u metežu ranguških ulica činio nam se nemoguć. Glava je bujerala od silne buke; ušne školjke zaglušivale; tudi laktovi često »otsjedali« pod rebrima, a noge, redovno, galele ili udarale u nešto. Zaista, ekstremna prizor i za aziske prilike! Međutim, kasnije smo se, ipak, nekako »aklimatizirali«.

U jednom divnom predvečerju po običaju napustili smo naš »kambum« »Hotel Strand«, uputivši se u prometnu gradsku četvrt. Na velikom popločenom prostoru vrilo je kao u košnici. I tek tada, izvjesna zagonetka postala nam je jasnija. Naime, prvih dana često smo sebi postavljali ovakvo pitanje:

— Pa gdje ovoliki ljudi nađu konak?!

Ulica, kojoj smo išli u susret, bila je naprosto opsjednuta. Bila se njihalala u svim mogućim pravcima. Već prvi korak i prvo iznenađenje: na pločniku, umotan u ponjavu, spavao je starac! Bacili smo pogled dalje: stotine i stotine, hiljade, sličnih prizora. Starci, žene, djeca, majke, porodice, živjelo je, u pravom smislu ri-

Srednjom pagoda — remek-djelo građevinarstva i ljuskih ruku. Zaista, divno je posmatrati tu pagodu, simbol Burme, okruženu sa 750 manjih hramova

jeći, na ulici. Pogdjegdje, našla bi se samo pokoja pokretna »kuća«, ustvari, pribijenih nekoliko bambusovih štapova. Ovakve beskonačne slike, kasnije, pretstavljale su normalne, svakodnevne prizore. Računa se da je prenaseljenost Ranguna uzela tolike razmjere da je čina četvrtina, ili 200.000 stanovnika, nema krova nad glavom. Zbog toga, ovo pretstavlja posebno tešku brigu vlasti.

Bio sam, naprimjer, lično svjedok ovog prizora, koji, zacijelo, nije rijedak:

Jedne večeri šetali smo grupno uskom ranguškom ulicom, napredno, načičkanom tjelesima usnulih ljudi. Ovakvi već su nam postali »monotonik«. Slučajno ne znam zašto, u tom beskonačnom redu zaspalih, pogled mi se prikova za krupnijeg, sredovječnog Burmanca. Ležao je nepomično, otegnut. Ovo me je zbunilo. Prišao sam. Nikakvih znakova života.

— Na časnu riječ s njim nešto nije u redu! — rekao sam drugovima.

Prišao je i dr. Aca Obradović. Napokon, konstatovali smo — mrtav!

Ovaj prizor posebno nas je potresao. I one priče nekolicine burmanskih intelektualaca o teškoćama ove prirodno bogate zemlje, ali dojučerašnjeg roba, jedne od tolikih aziskih žrtava bijelog kolonizatora — bila je sada tu, pred nama — stvarnost! Sve je tu, i bogatstvo, i volja, i trud, i sada, eto, nastala je bitka za vrijeme. A u tom periodu još uvijek pokoji građanin ove bogate, mlade sedmogodišnje republike, eto, nađe se na uličnom pločniku bez života.

Sutradan poslije ovoga prizora ponovno smo se našli u ovoj ulici. Uzburkana, poslovna masa, u moru poleglih, još uvijek nije osjećala prisutnost smrti. Tek predveće na mjestu mrtvog dežmeka-stog Burmanca u »londžiji« (nacionalnoj suknji) snažno je rekao bucmasti, kosooki mladić. . .

Inače, kao opšta karakteristika ranguške ulice je šarolikost aziskih rasa. To je, ustvari, prava kolekcija aziske trgovine — pan-aziski trgovački centar. Ljudi svemogućih rasa, redovno manifestujući svoje nacionalne osobenosti i temperament, nude, prodaju, kupuju. . . Zapravo, Rangun je podijeljen u trgovačke četvrti: poslovne centre Indusa, Laosana, Šaha, Karena, Kineza, Japana-ea i desetine drugih.

Još dok nismo ni sanjali o našem boravku u dalekoj Burmi, kao švrce u đačkim klupama, sričući svjetska čuda, kao sedmo pominjali smo — Švedagon pagodu. I sada, eto, u čitavoj svojoj veličini, raskošna i monumentalna, stoji pred nama! I svi, bez izuzetka, razjapljenih vilica od čuda, divimo se ovom remek djelu Budinih poklonika.

Podignuta na dominantnom mjestu, brežuljku sa koga se pruža divna panorama Ranguna, ova pagoda blista u svom punom sjaju. To je, naime, ogroman građevinski kolos, čitav sistem raskošnih hramova. Glavni toranj, vinut čitavih 130 metara u visinu, prekriven zlatom, pruža, posebno, neopisivu sliku monumentalne raskoši. Oko ovog kolosa podignut je, s ništa manje ukusa i nemarske vještine, čitav sistem od 750 manjih pagoda, gdje je u svakoj, takode, smješten raskošan kip Bude. U čitavom svom »putopisnom« poslu nisam se (a, vjerovatno, niti ću kasnije!) našao u nezahvalnijoj situaciji. Opisati Švedagon pagodu, pokušati iole vjerodostojnije nabaciti na papir doživljeno u ambijentu ovog ponosa budizma — znači, ustvari, latiti se nezahvalnog, ili bolje rečeno, nemogućeg posla. Sve je tako čudno, komplikovano: i arhitektonska struktura, kao očigledan plod bujne azijske fantazije, i stilizovanost likova, i boje, freske, ornamenti i sve ostalo. U ovom kompleksu, kako kažu brojke, ugrađeno je 25 tona zlata! Preko 15.000 fantastično osjetljivih zvona, koja reaguju i na najmanji lahor, takođe, upotpunjava nevidenu raskoš ovog ambijenta.

Švedagon pagoda — kako sam rekao — to je ponos i simbol budizma. Istovremeno, to je i »Čaba« Budinih poklonika, koju svake godine hiljade hodočasnika opsjedaju, klanjajući se fantastično golemim »očuvanim« stopama velikog Bude, njegovim osam vlasti i drvetu pod kojim se rodio.

Pred ulazom našoj bosonogoj četi (ulaz u obući je zabranjen!) objasnili su jedan običaj: svak ko stupi u ovaj sveti hram Velikog Bude, prema svojim mogućnostima, dužan je dati prilog u zlatu.

— Otkud nam zlato? — čudili smo se.

Međutim, oko nas već se sjatila gomila trgovaca, prodavalaca zlatnih listića i smjese kojom se lijepe. Naravno, i fudbalska reprezentacija Jugoslavije dala je zlatni prilog Velikom Budi.

A trgovina kako vidimo, kao i svugdje, rascvjetala se i pod samim nosom Velikog Boga.

Odozgo, s brežuljka, pogled na Rangun pruža divnu sliku. Onog meteža, buke, usnulih uličnih gomila, odjedanput kao da je nestalo. To je sada divna, urbanistički savršena cjelina, prošarana velikim brojem lijepih, monumentalnih zdanja. Englezi, besumnje, nisu očekivali tako skori odlazak iz ove do juče svoje kolonije. A tamo, velika Iravadi, »Majka rijeka«, prosijeca plodna pirinčana polja, koja u ovoj zemlji daju dvije žetve, gubeći se negdje u nedogled. Prije dva dana plovna rijeka nosila je naš brod, koji nam je ljubazni domaćin dao na raspolaganje. Bio je to sat i po ugodne plovidbe i susreta s načičkanim selima na vodi — pravim »sojenicama«. I opet, desetine pagoda, nakostriješenih poput plastova.

Ovdje, na pragu grandioznog Budinog hrana, Švedagon pagode, krstarili smo pogledom po »zemlji 7.000 pagoda«, od kojih mnoge datiraju još iz jedanaestog vijeka. Među njima, i pagode novog »atomske« vijeka, djela današnje burmanske vlade i njenog sadašnjeg premijera U Nu-a. Naime, vlada ove zemlje podignula je ogromnu pagodu za budističke kongrese, koja po svojoj vanjskoj arhitekturi u mnogome liči pećini, dok unutarnji dio odiše punom raskoši. A, zatim, i nova »Pagoda mira«, u kojoj se vrše skupne manifestacije miroljubivih aziskih naroda.

Do kože oguljeni budistički sveštenik u žutoj togi, jedan od 100.000 koliko ih, kako kažu, ima u Burmi, ozbiljno i dostojanstveno nam savjetuje:

— Sveti kamen podignite tri puta i zaželite što god hoćete. Veliki Buda će vam sve ostvariti. . .

Prilazili smo po jedan, podižući kamenu ploču.

Tek kasnije, u domovini, na zemunskom aerodromu, rekli smo jedan drugom:

— Buda nas iznevjeri!

Naime, svi smo, bez izuzetka, zaželjeli da nas ubuduće misno idu sve avionske peripetije. . .

Futbal bez tradicije

Burma, zacijelo, spada u red onih aziskih zemalja gdje je futbal još uvijek u fazi početništva. Kada ovo konstatujem, naravno, ne mislim na one prve, »dječje« godine. Riječ je, naime, o nogometu koji je, ipak, u etapi razvoja, oskudijevajući još uvijek u mnogočemu.

Da budem iskren, i bez ikakvih potezjenjivačkih pretenzija, s ovakvim mišljenjem doletjeli smo u Burmu. I, odmah, na prvom koraku, to je bila — stvarnost!

Burmanski nogomet, uostalom kao i sve sportske discipline, tek posljednjih godina pokazao je tendenciju napretka. Otuda i još uvijek minimalan broj sportskih terena i objekata, i ono što smo mogli vidjeti to je bilo nekoliko teniskih terena, jedan bazen i jedan manji, skromniji sportski park u blizini Univerziteta.

Uticao Engleza, donedavnih gospodara, na sve oblasti života, naravno, nije mimošao ni futbal. Zapravo, bila je to primjena klasične engleske škole, pa, prema tome, i odlike burmanskog nogometa su,

Doček Nove 1956 godine u jednom rangunskom hotelu. Ni 1957 godinu »olimpijci« nisu dočekali u domovini. Jedan od desetina rimskih noćnih barova zamijenio je rangunski hotel.

kao produkt posebno razvijenog aziskog refleksa, brzine i elastičnosti, — snaga i don! Uticaj engleskih trenera je očit. Istina, u ovom slučaju ne treba ispustiti iz vida ni činjenicu da je futbal, kao i sve ostale sportske grane, postavljen na temeljima klasičnog amaterizma; interesovanje još uvijek ni iz daleka nije kao što je, naprimjer, u Indoneziji; ne postoje futbalska prvenstva već se takmičenja odvijaju po specijalnom, povremenom sistemu, i to u većim gradovima (Rangun, Mandalej).

U Burmi odigrali smo tri utakmice i postigli sljedeće pobjede: reprezentacija burmanske armije 9:0; studentska reprezentacija 9:0 i reprezentacija Burme 7:0.

Jedna zanimljivost u početku nas je bunila.

Na rangunskom stadionu, naime, igrali smo utakmicu. Gledalište je bilo krcato. Međutim, tokom čitave utakmice ni jednog trenutka, nismo čuli reagovanje publike. Čak i kada smo na sredini terena primili čestitanja pretsjednika Burmanske Unije Ba U-a, stadion je bio — nijem!

Tek kasnije objasnili su nam ovu kurioznost: burmanska publika nije vična aplaudiranju i sličnim davanjima oduška i raspoloženja, i prvi aplauz doživljen u Rangunu bio je onaj upućen našem pretsjednaku Titu, prilikom njegove prijateljske posjete Burmi.

Konjske trke, po svemu sudeći, jedno su od tolikih nasljedstava bijelog kolonizatora. Danas, strast građanina Ranguna često se može mjeriti sa onom koju, naprimjer, Londonci, pokazuju prema konjskim borbama. Prisustvovali smo, naprimjer, jednoj trci, koju je, ovog puta, publika zaista bučnije i življe pratila, nego li našu igru na rangunskom stadionu. Bilo je prisutno preko 50.000 posmatrača. Tom prilikom dobio sam, istvoreneno jedan dojam: kladenje na ovim trkama, čini se, pretstavlja, ipak, veću strast od samg takmičenja! Naravno, groznica kladenja zahvatila je skoro sve prisutne, pa i nas, koji smo, razumije se, kao »dobri poznavaoći« grla, svi redom, bez izuzetka, — propali!

Još jednu vrstu sporta, za Evropu nepoznatog, slučajno, kao međutačku, upoznali smo na stadionu u Rangunu.

Na gumenom podijumu, površine otprilike pet kvadratnih metara, svaki igrač, takmičar, trebalo je da što duže zadrži čudnu loptu od bambusovog pruca u zraku, udarajući je nogama na sve moguće načine, a da ne izade iz kruga. Zapravo, to je bila vanredna revija žonglerske vještine. Svima nam je stajao dah, posmatrajući skoro nemoguće bravure, »oksforde«, proturanje lopte na sve moguće načine...

— Uh, da mi je pokupiti ovoliko žonglersko znanje, u Tirnant-
čevom timu dobio bih penziju... — uzdahnuo je neko u šali.

Počast Titovim sportistima

Često bi jedan drugom postavljali ovakvo pitanje:

— Pa ima li u ovom uzavrelom Rangunuu iko ko nas ne poznaje?
Ovo u početku kao da nas je zbunjivalo. Jer, na kraju krajeva, fudbal, ipak, nije tolika strast, »slaba strana« bucmastog, nasmijanog Burmanca!

Na ulici, hotelu, trgu, prodavnicu, i gdje bilo drugo, nasmješeni susretljivi građanin, uz obavezan ućtiv aziski naklon, govorio je, gestikulirajući:

— Jugoslav ... Jugoslav ...

Prilikom posjete univerzitetu u Rangunuu grupa jugosćvenskih fudbalera slikala se sa burmanskim studentima

A, zatim, naravno, obostrano, nemoćno slijeganje ramena.

— Jugoslav ... Tito... — mlatarao je rukama zdepasti Burmac, ispoljavajući, očito, raspoloženje.

Nije trebalo naroćitog vremena pa da se uvjerimo koliku zaista ogromnu popularnost uživa naša zemlja i njen Pretsjednik u ovoj dalekoj, prijateljskoj zemlji.

To smo toliko puta osjetili, ne samo kod malih ljudi, građana, već i kod najvećih državnih funkcionera. Naprimjer, svima će nam ostati u dugoj i nezaboravnoj uspomeni susret s Pretsjednikom Burmanske Unije Ba U-om, i pretsjednikom vlade i današnjim sekretarom Antifašističke lige U Nu-om.

S Pretsjednikom burmanske vlade igra slučaja vezala nas je, u toku 14-dnevnog boravka u Rangunu, tri puta.

Prvi put, burmanski premijer prišao nam je na stadionu, čestitajući svima posebno, i zahvaljujući se na lijepoj igri.

— Pozdravljam drage goste, Titove sportiste, u mojoj zemlji... — rekao nam je tada pretsjednik U Nu.

Bile su to tople riječi dobrodošlice jednog iskrenog prijatelja jugoslovenskih naroda, iskra prisne topline i prijateljstva koje smo kasnije doživjeli.

Zbog toga, svi smo se radovali ponovnom, iznenadnom susretu s premijerom U Nu-om.

Te večeri poziv kineske Ambasade u Rangunu da prisustvujemo svečanom prijemu povodom boravka potpretsjednika Svekineskog kongresa, sve nas je ugodno iznenadio. Bio je to još jedan pokaz ugleda ne samo našeg sporta, već u prvom redu zemlje koju zastupamo. Ovo je još značajnija okolnost, kada se zna da smo mi bili jedini gosti, uz diplomatski kor i visoke burmanske državnike.

Naša grupa ni ovog puta nije izmakla oku simpatičnog pretsjednika burmanske vlade. Ugledavši nas hitro je prišao, zapitavši našeg ambasadora Krstu Bulajića:

— Kako se osjećaju naši gosti?

I ovog puta toplo smo se zahvalili vanrednoj gostoljubivosti i domaćinskoj pažnji burmanskog premijera.

Četvrti januar. Dan nezavisnosti Burmanske Unije, to je slavlje burmanskog naroda. Rangun je, okupan u svečanom ruhu, vrio od prazničkog raspoloženja. Ukratko: štimung slavlja, u kakvom svake godine, na Prvog maja ili Dan republike, praznujemo i mi u domovini.

I opet ponovo, slijedio je rijedak gest pažnje domaćina: mlada fudbalska reprezentacija Jugoslavije pozvana je na svečani prijem kod pretsjednika Burmanske Unije Ba U-a.

I, ponovo, prijateljski stisak ruke burmanskog pretsjednika Unije i treći susret s prijaznim premijerom U Nu-om.

I svakog dana, časa, boravak u prijateljskoj Burmi bivao je prijatniji. Prijateljstvo, gostoljubivost, toplina i pažnja okruživali su nas na svakom koraku.

Bili smo, zaista, u zemlji prijatelja...

HONKONG

U vrtlogu prostitucije i kriminala

Nestalo je za nama šarolike ostrvske šume Malajskog Arhipelaga. Ti divni trenuci ljepote, prijateljstva i prijatnih uzbuđenja ustupili su, opet, mjesto rojevima strave i zlih slutnji, koje obavezno opsjedaju izbezumljenog avionskog putnika. Četveromotorac holandske vazduhoplovne kompanije KLM, oko podne, napokon, ponovo je poljubio tlo aerodromske piste Bankoka, glavnog grada Tajlanda. To je bio tek predah, prva etapa našeg puta, »stanica nervnog rasterećenja«, kako smo ironično govorili, do našeg novog cilja — Honkonga! Ostalo je jedino toliko vremena da bacimo letimičan pogled na bankošku panoramu i jednodušno konstatujemo da se radi o divnom, u evropskom »prevodu« potpuno modernom gradskom kompleksu. A, onda, opet, zabrundali su snažni strojevi našeg četvoromotorca...

O Honkongu, toj legendarnoj slobodnoj luci, neiscrpnom vrelu inspiracije tolikih znanih i neznanih majstora pera egzotičnog ili kriminalnog žanra — naše predznanje bilo je površno, upravo vrlo oskudno. Pa ipak, ni naš četvorodnevni boravak u ovom dalekoaziskom lučkom centru nije nam otkrio toliko reklamirane i obavezne »misterije«; ni jednog trenutka, niti jedan od nas, u ovom šarolikom ljudskom metežu nije proživio trenutke straha pod uperenom pištoljskom cijevi kakvog bradatog, maskiranog delije honkoškog podzemlja, mada su nas na svakom koraku domaćini ili plakati upozoravali na oprez. To su bila, ustvari, četiri dana letimično skrpljenih impresija, u kojima je, tek tu i tamo, otkrinit krajičak toliko čuvene misterije honkoških ulica.

Rijetko koji grad leži na tako divnom, idealnom mjestu. Honkong, to su, zapravo, dva grada: Honkong na ostrvu i njegov susjed na kopnu. I, kao što to, skoro redovno, biva u životu, i posebno u ovim dalekim, zagonetnim krajevima Azije, komšinska podvojenost je očigledna. Dio grada na kopnu, prošaran bezbrojem brežuljaka okićenih kitnjastim vilama imućnih trgovaca, znatno je moderniji i ljepši od onog preko puta, na ostrvu.

Honkong, ovaj lučki kolos od blizu 1,500.000 stanovnika, s redovno pretrpanim lučkim dokovima i postrojenjima — često nazivaju gradom trgovine, kriminala i — prostitucije!

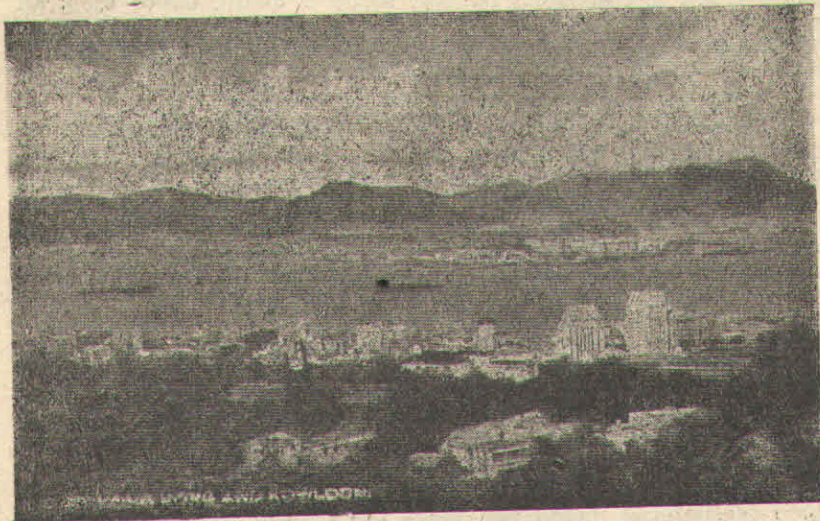
I, mada — kako sam već rekao — niko od nas jugoslovenskih fudbalera ni jednog trenutka, niti u kojoj prilici, nije postao žrtvom honkoškog gangsteraja, već smo njegovu opasnu prisutnost tek na

osnovu izvjesnih indicija mogli nazrijeti — ostalim osobinama ovog lučkog grada — trgovini i prostituciji — zaista, četvrta karakteristika ne bi se mogla prišiti.

Čudno je to, najčešće neshvatljivo ljudsko vrenje. Svak nekud trči, poslovno i bezglavo, užurbano se mota, viče, galami, cjenjka se, prodaje... Grad, u pravom smislu riječi — prodavač! A kupac? Odgovor nam je, zaista, i danas ostao zagonetka. Sve je na tezgi, sve se krčmi: i roba, i ljudi, i čast, i osmijeh, i moral, i... Sve je rob dolara.

U svježem mi je sjećanju, naprimjer, ostao naš prvi susret s Honkongom. Kočnica našeg autobusa pred hotelom u kome je trebalo da ostsjednemo još je škripala, a već ljudski obruč, desetine kosookih trgovaca i uličnih trgovačkih agenata, stvarajući paklenu graju, nudile su sve moguće. To više nije revija trgovačke upornosti i promućurnosti već prava najezda napasti! Cjenkanja idu u beskraj, do granice koje samo može izdržati čelično strpljenje jednog Azijata.

Kada se govori o trgovini Honkonga često se ovo konstatuje: ovaj prekomilionski lučki grad, stjecište svih ljudskih rasa i boja, gdje istina, živahni, nastrojivi Kinez dominira — istovremeno je i tipični

Honkong je luka sa blizu 1,100,000 stanovnika, stjecište svih ljudskih rasa i boja, grad trgovine, kriminala i — prostitucije.

nasajama svjetske industrije i trgovine. Prosto je neshvatljivo kojim je putem, kojim kanalom, tekla bujica raznovrsnih proizvoda svemogućće svjetske proizvodnje dotekle u ovo lučko mjesto. Zaista, Honkong nudi sve.

Ovolika konjunktura svemogućće svjetske robe i svemoguććih firmi, besumnje, naravno uz okolnost da se radi o slobodnoj luci, dakle bez carina i osnovni je uzrok činjenici da je danas Honkong, zaista, najjeftinije tržište svijeta. Cijene nekim proizvodima u upoređenju odgovarajućim u ostalim većim svjetskim trgovačkim centrima,

po svojoj minimalnosti, presto frapiraju. Naprimjer, u Hongkongu njemački radio-aparat »Grundviga« dobije se jeftinije nego li u samoj zemlji gdje se proizvodi! Ili, pak, jedan američki automobil ima nižu cijenu u Hongkongu nego li u samim SAD!

Trgovina, to je pojam, život Hongkonga. Zbog toga, svaka životna arterija honkonškog građanina nerazdvojiva je od druge. Ulice, kao da nemaju noći. Niti ovi ljudi, trgovci, zna. Rvija, koje su, inače, smještene ne samo u zatvorenim prostorijama, već svaki pločnik, ugao, ulica, skver, predstavlja težu — otvorene su svakodnevno od osam ujutro do pola noći! Sve je, čini se, i čovjek, geografski, sputano trgovačkom niti.

Eto, naprimjer, vrijedno je možda, zabilježiti i ovaj detalj:

U Hongkong, rano ujutro, donio nas je četveromotorac. A, zatim, autobus je klizio prema najluksuznijem hotelu Hongkonga, gdje, zaista, sve odiše fantazijom raskoši, a koje nam je domaćin, organizator naše turneje, prvobitno obezbijedio. Već smo se našli u raskošnim hotelskim holovima, idući prema rezervisanim sobama. Medutim, slijedila je iznenadna odluka: seoba u manji, istina lijep, ali ni izdaleka tako veleplan hotel. Računica je bila očigledna i prosta: pansioni u novom prebivalištu znatno su niži od prvobitnih (50 — 60 honkoških dolara, ili 10 — 12 američkih!).

Trgovina je, dakle, i ovog puta imala riječ.

Za drugu karakterističnu osobinu Hongkonga — prostituciju — nije bilo potrebno niti napora, ni vremena, pa da se uoči. Zapravo, to je i prvi susret s Hongkongom, njegova dobrodošlica. Dostojanstvo, moral i čast, poput svake robe, takođe su uloženi na vrtoglavi rulet honkoške trgovine. I, u ekstazi magične dolarske igre, u agoniji beskonačnih cjenkanja, upornosti i trgovačkih podvala, i ta se roba, poput svake ostale, bezobzirno, bez stida i skrupula, nametljivo nudi.

Tog prvog jutra, tek što smo ušli u naše buduće četverodnevno hotelsko prebivalište, u holu, do restoranske sale, u »Non-stop« baru, dvadesetak gologrudih, izivjelih žena, prostitutki, bez stida se nukile. I portir, i sobar, i šankista, i lift-boj, i svi drugi, reklamirali su barske prostitutke. Trgovina, naravno, i ovog puta imala je riječ: dioba provizije bila je očigledna. Ni naše hotelske sobe nisu mimošle najezdu čitavih buketa prostitutki, koje su se napadno, poput hita, da nestrpljivih trgovaca dole na ulici, — nudile!

Čovjek se, ne zna zašto, u prisustvu ove bestidne, ljigave moralne degeneracije, mada van svake ove prijave kolotečine, osjetiti i sam potcijenjen i duhovno bijedan.

Hongkong, gledajući njegovu panoramu, i, naravno, obaveme ispuštajući iz vida njegov »intimni« život, kao produkt jednog društvenog sistema, — predstavlja doista, živovistu urbanističku cjelinu. To je grad raznih nacionalnosti, od kojih je svaka i u arhitektonskom smislu dala svoj »udio«, stvarajući, ipak, jednu harmoničnu, vješto ukomponovanu gradsku cjelinu. Pogled, lutajući po ovom, beskrajnom gradskom šarenilu, često zasjeni pokoja monumentalna, upečatljiva građevinska tvorevina. Naprimjer, vrlo imponzantnu sliku pružaju tri vješto uklopljena, veoma moderna stadiona, od kojih smo i mi na jednom, u odličnoj, upravo egzibicionoj igri, naprosto pregazili protivnika — gradsku reprezentaciju Hongkonga sa 5:0, po sljedi čega je uslijedila prava serija epiteta i laskavih pohvala za našu igru, ali, s obzirom na karakter pretežne većine honkoške štampe,

i obaveznih reakcionarno — ekstremističkih »ozbiljnih zamjerki« na
šoj reprezentaciji, koja je, eto, naumila da preleti »onu stranu« u »cr-
venu, komunističku Kinu«.

Pa, ipak, mada u ovom gradu dominira kineski živalj, uticaj
Evrope je jasno naglašen. To je, sve u svemu, ipak, grad, »Evrop-
ljanina!

Inače, karakter snažnog lučkog pristaništa svjetskih razmjera,
naravno, donio je i Honkongu (možda, čak u ekstremnim razmjer-
ma!) sve one odgovarajuće specifične osobine.

To je, naprimjer, lučki grad čijim ulicama, svakodnevno, defi-
njuju rijeke mornara raznih nacija, koji predah od nekoliko dana, po-
slije višemjesečnih monotonih morskih lutanja, tole i utapaju u ži-
vom, ubrzanom ritmu životnih napajanja. Zbog toga, normalnu sli-
ku, dekor honkoških ulica, pružaju raznovrsne, šarolike a, često, ra-
zalarene grupe mornara, pijanih i bučnih, s priprtljenim zakikota-
nim grozdovima uličnih prostitutki...

Jedne večeri ja i Beara vraćali smo se sa šetnje.

Iza leđa čuli smo pijano brundanje. Okrenusmo se. Dva morna-
ra, od kojih jedan viši oficir, očito Škotlandanin, sudeći bar po na-
cionalnim suknjama, petljali su nogama, grabeći mučno, pijano. Sa
strane duge stepenice vodile su do bara. Dva pijanca skrenuše. Na
prvoj stepenici, nakresani mornar nespretno podape nogu oficiru, pa
se oba, poput buradi, odvaljaše. Izubijani oficir s mukom ustade, pri-
grli svog pijanog druga, pa meljući odebljalim jezikom, nestadoše u
ljudskom mravinjaku...

Bio je to sličan, nezapazen prizor u ovom vrtlogu trgovine,
prostitucije i kriminala.

Vrenje probuđene nacije

Svega dva časa vožnje željeznicom razdvajala su, ustvari, dva svijeta: Prelaz iz jednog u drugi bio je iznenađan, očitivan i jasno naglašen.

U Honkongu ostavili smo svijet poslovnosti i bezobzirnog biznisa, i sada, eto, na kineskoj granici, okrenuvši leđa hladnim, ali konkretnim britanskim pograničnim organima, idemo u susret špaliru kineskih omladinaca, koji nam cvijećem i mahanjem izražavaju dobrodošlicu. Ovolika ljubaznost našeg domaćina, već na prvom koraku, na sve nas ostavila je dubok, prijatan utisak.

Od ovog prvog srdačnog susreta s Kinom gostoljubivost domaćina, koja najčešće frapira, ne prestaje do posljednjeg oproštajnog trenutka.

U Kantonu, milionskom gradu Južne Kine, naš doček, po srdačnosti i toplini, prevazilazi sve norme uobičajene kurtoazije. To je, zapravo, nešto više nego li susret već dobro znanih i dragih prijatelja. Male, bucmaste djevojčice na vrlo imponzantan i topao način darivaju nam bukete cvijeća, raznovrsni funkcioneri drže govore dobrodošlice...

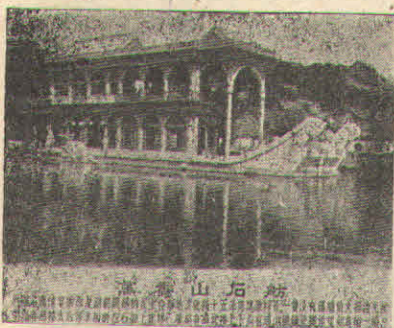
*Za ime Kine nerazdvojno je vezan
i nadaleko čuveni »kineski zid«.
Koliko je godina utrošeno u podi-
zanje tog okom nedoglednog ka-
menog kolosa!*

Susret s Kantom bio je, ustvari, i prvi naš kontakt s Kinom. Kada ovo kažem redovno mislim na dvije Kine: onu drevnu, toliko kontrastnu i zagonetnu; zemlju pučke biede i nevjerovatne raskoši njenih vjekovnih vladara; kolijevku svjetske umjetnosti i civilizacije; i Kinu onu današnju, vrenje »probuđenog diva« kako često kažu, Mao Ce Tungovu Kinu nevjerovatne radne upornosti

i poleta. I sve to, obadvije Kine, već tu u Kantonu mogli smo doživjeti.

Naprimjer, kantonski muzej, vanredno bogata riznica kineske prošlosti, pružio nam je desetinu veoma zanimljivih otkrića iz burne prošlosti ove ogromne zemlje. Posebno impresivno djeluju kolekcije raznovrsnih umjetničkih tvorevina kantonskih majstora u slonovači, zlatu ili poznatom drvorezu.

Na površini od 750.000 kvadratnih metara prostiru se čuveni carski dvorci u Pekingu. Evo samo jednog detalja sa tog ogromnog kompleksa posjeda bivših kineskih imperatora

Sve je tu stvoreno u okvirima nevjerovatne upornosti, preciznosti i strpljenja, tih tako karakterističnih osobina jednog Kineza. Naprimjer, u slonovači površine dva kvadratna centimetra stari kantonski majstor upisao je 50.000 kineskih znakova, čiji savršeni redosljed tek pod mikroskopom ilustruje neopisivu preciznost. Kažu, samo ovaj rad, remek djelo strpljenja i preciznosti, jedan umjetnik radio je oko 30 godina a, zatim, poslije njegove smrti na djelu su radila još dvojica majstora!

Međutim, tu, pred nama istodobno pružala se i panorama nove, socijalističke Kine, zemlje sa poput gljiva rasplodenim gradilištima novih fabrika, naselja, višespratnica...

Nažalost, naš boravak u Kantonu bio je kratak. Imali smo

zapravo, toliko vremena da uočimo da se radi o tipičnom kineskom gradu, s kućama podignutim na svodove, ispod kojih se satima može pješaćiti. Inače, grad takođe tipičnog živahnog kineskog temperamenta...

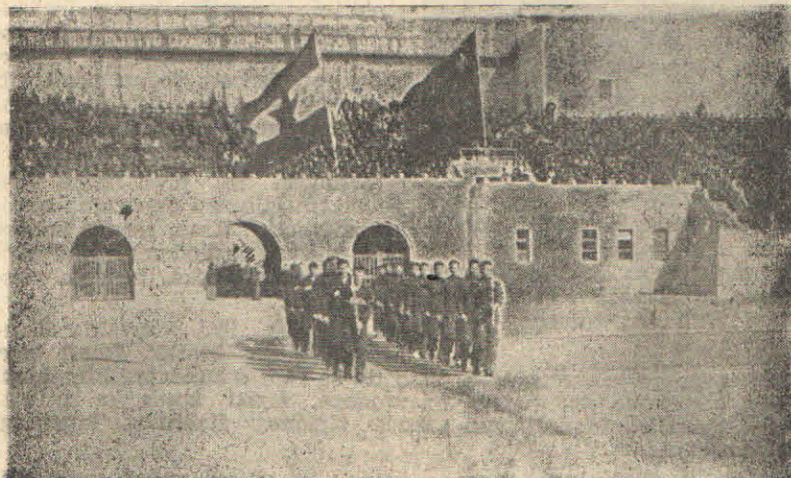
No, naš »gvozdeni vrabac«, kako smo, naime, u šali prekrstili našeg dvomotorca, koga nam je ljubazni domaćin stavio na raspolaganje, inače, po udobnosti poput našeg »Daglasa« — već nas je čekao za put prema Šangaju...

Možda se i čitavo naše predznanje o Kini baš i sastojalo od nekoliko šturih, na brzinu pohvatanih podataka o Šangaju. Svi smo znali da je to sve donedavno, do 1949 godine, po svemu, bez izuzetka, bio »stariji krvni brat« — Honkongu! Naime, do te godine i Šangaj je, poput današnjeg Honkonga, bio slobodna luka sa svim specifičnostima takvog grada, samo s izuzetkom što se ovdje sve osjećalo u jasnijoj, ekstremnijoj formi. Znači, jučerašnji Šangaj to je, takođe, grad trgovine, prostitucije i kriminala.

Zbog toga, doživljeno u današnjem Šangaju sve nas je, zaista, do krajnosti iznenadilo. I ovog puta kinesko strpljenje i upornost, skrupćani i uzburkano vrenje novoga, imali su riječ. Danas, istina, šangajska luka, upravo okean od blizu sedam miliona ljudi, nipočemu nije uklopljen u ostali »kineski ambijent«. To je grad s očitim pacifičkim osobinama: grad svemogućih rasa i nacija; dojučerašnji kompleks rasparčan na četiri zone (Englezi, Amerikanci, Francuzi i Nijemci). Sama činjenica da je luka sve donedavno bila u rukama evropskih kolonizatora, besumnje, dovoljna je radi objašnjenja

da se radi o savršeno evropski uređenom gradu; divnom i grandioznom urbanističkom kompleksu.

Duh novog svugdje se osjeća i jasno je naglašen. Naprimjer, mada »trgovačka krv« i dalje struji životnim žilama ovog višemilionskog dzina, osjećaj ljudskog dostojanstva i fer poslovnih odnosa na svakom koraku izbija. Nema one honkoške trgovačke gungule; ciničkih cjenkanja, vučenja za rukave, podvala, vriska, svada... Ili, pak, spomenućemo prostituciju, po kojoj je Šangaj u doba svoje »slobode« bio na prvom mjestu u svijetu. Kako kaže statistika, tih godina u ovom gradu bilo je oko milion registrovanih prostitutki! Međutim, već danas, u oslobođenoj Kini, taj je problem riješen, izlaskom zakona po kome sva ovakva lica imaju u određenom roku i u određeno mjesto napustiti Šangaj. Zbog ovoga danas se svaki Šangajac ponosi.

Izlazak naše fudbalske reprezentacije i kineske mlade ekipe na stadion u Šangaju

Ukratko, kroz sve životne arterije ovog dojuče društveno zatrovanog grada struji duh novoga. To smo osjetili na svakom koraku, bilo prilikom posjeta raznim zavodima, fabrikama, domovima, fiskulturnim objektima, bilo, konačno, i pokojem privatnom domu kineskog građanina.

I, ponovo, kao da smo bili u dva svijeta: Šangaj taj dinamični i čisto evropski lučki grad, zamijenio je ambijent kineske mirnoće, staloženosti i za naše pojmove tromosti — Peking! Možda će neko iz podataka da Peking broji blizu 3.000.000 stanovnika zaključiti da se radi o obaveznom ljudskom uličnom krkljancu jednog višemilionskog grada. Međutim, sve su takve pretpostavke u potpunosti pogrešne. To je u potpunosti »kineski« grad, s kućama — »stvrđavama«, tj. karakterističnim kineskim domovima opasanih zidinama, gdje je, istodobno, i manifestovano specifično gledanje jednog Kineza na porodični život.

Hotel u kome smo otsjeli, jedna od najvećih pekinških građevina, gdje je, istovremeno, smješteno i više diplomatskih predstavništava, podignut je na dominantnom mjestu, odakle se pruža lijep pogled na panoramu (tipično kinesku) glavnog grada NR Kine. Međutim, svaki trenutak našeg boravka valjalo je koristiti.

Naprimjer, odmah tu, na domaku, prostire se ogroman zeleni kompleks opasan zidinama, stjecište slave, vremena i moći svih mogućih kineskih careva. To je, naravno, za nas predstavljalo idealnu priliku sagledanja bar djelića burne kineske prošlosti. Površina na kojoj leži ovaj Carski dvorac iznosi čitavih 725.000 kvadratnih metara! Svaki imperator, prema tradiciji, gradio je svoj novi dom, bilježeći time svoju epohu. Zbog toga, to je danas vanredna kolekcija raskoši, arhitekture, vajarstva, ornamentike i najraznovrsnijih predmeta svih umjetničkih kategorija. Sve je izdjelano u fantastičnim razmjerama preciznosti, duha i umjetničkog kvaliteta, a, najčešće, predmeti su izrađeni od slonovače, drveta (čuveni kineski drvorezi) i zlata.

Još jedan detalj za naše pojmove mistične prošlosti Kine može se (istina rjeđe!) zabilježiti na pekinškoj ulici.

Naime pojam ukusa, razumljivo u kineskom smislu, naročito cijeni, kao izraz posebne, uzvišene ljepote, nisko stopalo kod žene! Otuda, kod starijih žena i danas ostao je jasan biljeg prošlosti: raznovrsna stezanja stopala još u dječjim godinama izazvala su, naravno, deformacije i zakržljanje tih dijelova uda. Takve slučajeve ženskih bogalja, »kepeca« sreli smo na desetine.

Vrlo zanimljivu sliku pruža kolorit današnje kineske ulice. Dvije boje caruju u Kini u pravom smislu riječi. Nema tu onog svemogućeg šarenila, najčešće drečavih razmjera, gradova ostalih azijskih zemalja. Kina to je žuta i plava boja. Dvoboj za »prestiz« između ove dvije boje, da se izrazim fudbalskim rječnikom, kao da je još uvijek neodlučan. Naime, polovina kineskih građana, koji su inače, bez iznimke, svi uniformisani, nosi plavu boju, a polovina žutu, a to su vojna lica. Ova jednoobraznost boga naročito je došla do izražaja na prepunim stadionima gdje smo odigrali utakmice.

Inače, uticaj Rusa u privredi, sportu i ostalom životu je jasan. Naprimjer, čitava struktura privrednog života bazirana je na principima sovjetskog iskustva.

Možda će ovaj detalj, doživljen u pekinškom pozorištu, bar donekle to objasniti.

Te večeri u našu čast, što je predstavljalo tek neznatnu iskricu nezaboravnog gostoprimitstva i ljubaznosti, priređeno je veče igara naroda NR Kine. Kada smo ulazili u pozorišnu salu doček nas je pomalo i zbunio. Čitava dvorana ustala je na noge, pozdravljajući nas frenetičnim pljeskom. Zauzeli smo počasna mjesta.

Ali ipak, ispred nas, udarnici, novatori, racionalizatori imali su prednost...

Osmjesi i — osmjesi !

Atmosfera prijateljstva, često je, čini se, prelazila i granice toga. Nisu, naime, bili rijetki slučajevi kad smo se obasuti izlivom vanredne ljubaznosti i gostoprimitstva, zbunjeno zgedavali. I ono što je možda najbitnije: ova prisnost ni u jednoj prilici nije manifestovana kao plod kurtoazije prema gostu, strancu, već, očito, kao iskren doček dragih prijatelja. Na svakom koraku susretljivost, pažnja i gostoprimitstvo. Osmjesi i — osmjesi.

U ovakvoj atmosferi srdačnog prijateljstva teško je odabrati neki detalj koji bi to jasnije, očišćenije potencirao. Jer, zaista tada bi bilo potrebno pisati stranice i stranice.

Možda će, bar donekle, to ilustrovati ova anegdota:

U Šangaju naša mlada reprezentacija, odjevena za podneblje toplih aziskih krajeva, odjednom, iznenađena je neugodnim mrazom. Naime umjesto potrebnih zimskih kaputa bili smo odjeveni u balon mantile. I, naravno, pošteno drhtali.

Međutim, pred naš polazak pred nama su se našla 22 zimska kaputa — dar susretljivih i pažljivih domaćina!

Bio je to, kažem, jedan gest nezaboravne kineske ljubaznosti i iz tolikog mora ugodnih doživljaja.

Na oproštajnom banketu svi smo se ugodno iznenadili. Ministar Ču De saopštio nam je:

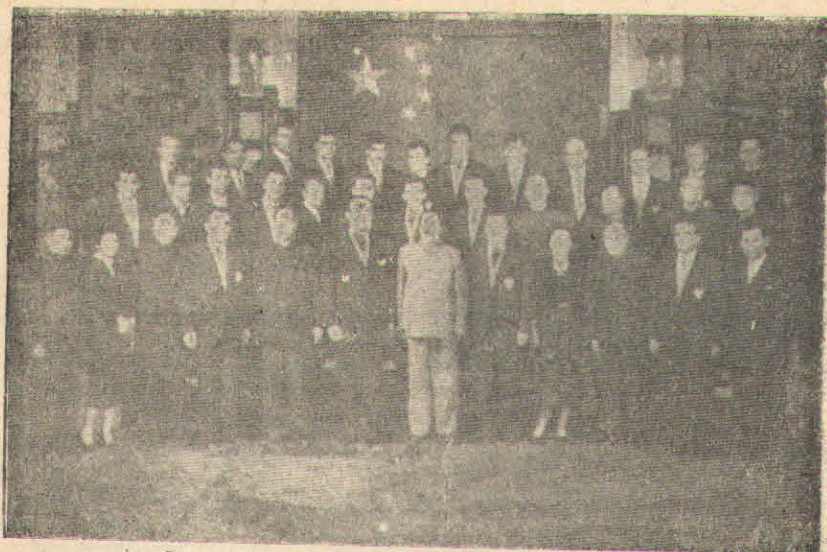
— Pretsjednik NR Kine Mao Ce Tung želi da primi drage goste iz Jugoslavije ...

Razumije se svi smo se uzбудili. Čovjek, sinonim novog u ovoj ogromnoj zemlji, simbol boljeg u zemlji do juče rapaćenih 600 miliona ljudi, ponos svakog Kineza s kojim smo imali priliku da povedemo razgovor — eto, uskoro, trebalo je da bude tu, pred nama!

Međutim, vrijeme posjete, pošto je to ustaljen običaj, još uvijek nije fiksirano. To je u našim redovima izazvalo još veće nestrpljenje.

Na svakom koraku u Kini primljeni smo toplo, odista prijateljski. Grupe kineske omladine dočekivale su nas na aerodromima i bile vjernih pratilac u toku cijelog puta

U gostima kod Mao Ce Tunga

Konačno, pretsjednik Mao Ce Tung primiće nas u 11,30 naveče. U to vrijeme kolona naših automobila, predvođena limuzinama funkcionera Svekineskog sportskog saveza, članova vlade i drugih visokih ličnosti, zaustavila se pred rezidencijom pretsjednika NR Kine Mao Ce Tunga, koja se takode, nalazi u sklopu basnoslovnog bogatog kompleksa carskih dvoraca.

Odmah na ulazu čekao nas je naš domaćin. To je čovjek 60-godina, temperamentan u govoru i staložen u gestu. Poslije pozdrava, zaželio je da se skupa fotografišemo, nakon čega je priredena mala zakuska. Tom prilikom razgledali smo neopisivo bogatu zbirku satova raznih kineskih vladara. Najčešće ove često čudne naprave i nisu služile za namijenjenu svrhu — mjerenje vrećna — već se iz njihovih mehanizama interpretiraju svemogući zvukovi i životinjska onomatopeja — da bi ubili dosadu moćnih kineskih vladara. Poslije ovog atmosfera prisnosti i domaćinske brige kineskog pretsjednika republike još se jasnije osjećala.

— Kako se osjećate u NR Kini? — živo se zainteresovao Mao Ce Tung preko našeg ambasadora Vladimira Popovića.

Razumije se, bili smo u stanju jedino mimikom i zahvalnim klimanjem glave da damo odušak svim onim prijatnim uzbuđenjima doživljenim u toku našeg 12-dnevnog boravka u ovoj velikoj, prijateljskoj aziskoj zemlji.

Trenuci su neosjetno prolazili. Čas rastanka je već bio tu.

— Želim vam srećan put i naše skoro videnje — rekao je na rastanku pretsjednik Mao Ce Tung.

To smo, takode, i mi zaželeli.

— Molim vas da uručite srdačan pozdrav drugu Titu — doviknuo je visoki domaćin.

Naravno, od srca smo mu dali obećanje.

Ispred carskog dvorca u Peking...

Sport u zamahu

Opšti kvalitet kineskog sporta sve nas je, zaista, iznenadio. Svi smo, priznajem, došli s ubjedenjem da se radi o mladoj, neiskusnoj sportskoj naciji. Međutim, i ovdje, kao, uostalom, i svemu drugom, učinjen je ogroman, rapidan napredak. U to smo se uvjerali ne na malo mjesta.

S obzirom da smo s kineskim fudbalom najčešće dolazili u dodir, to ću i ovu sportsku impresiju početi s tim sportom.

U NR Kini odigrali smo tri utakmice i zabilježili tri pobjede: nad mladom reprezentacijom Pekinga sa 4:2; reprezentacijom kineske Armije 6:1; i ligaškim timom »Prvi avgust« sa 3:1.

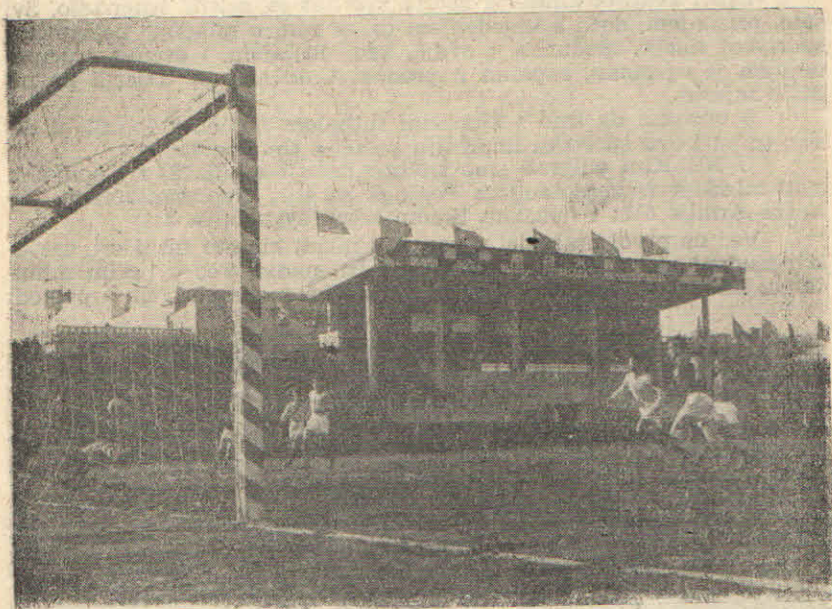
Već na prvoj utakmici u Šangaju mladi kineski fudbaleri, ustvari nesuđeni olimpijski tim, sve nas je iznenadio. Već u prvim minutama, naime, opomenuti smo: ili valja pošteno zapeti, ili o pobjedi

Toplak, okružen odbranom Kineza u jednoj akciji na utakmici u Šangaju

nema ni govora! Ne jedna prednost, ukoliko želimo biti iskreni, krasila je našeg protivnika nad nama: i borbenost, i vanredna kondicija — prava »ruska«, i brzina, i živost akcije. Sve u svemu, to je oštar, muški i snažan futbol, s povremenom upotrebom (istina) i dona, ali, ipak, sve u fer, sportskim granicama. Djelo mađarskih, ruskih i čeških trenera je očigledno.

Sportu — zato nam nije trebalo napora da se uvjerimo — posvećena je prvorazredna pažnja. Bili smo, naprimjer, i sami očevici brojnih novopodignutih grandioznih sportskih objekata i instituta. Naprimjer, u Sangaju vidjeli smo nekoliko takvih objekata, koji, bez sumnje, spadaju u najljepše aziske: velike sale za vježbe vrhunskih takmičara, koje se, istovremeno, mogu preinačiti u igrališta.

Parole dobrodošlice na kineskom i našem jeziku bile su ispisane na stadionima na kojima smo oamjeravali snage sa mladim ali talentovanim kineskim fudbalerima

Inače, po svemu sudeći, popularnost košarke prevazilazi i onu koju uživa i — futbol: U ovom gradu, isto tako, podignut je vrlo moderan stadion za oko 50.000 gledalaca i to sa samim sjedištima. Na ovom sportskom objektu i mi smo odigrali prvu utakmicu na turneji po NR Kini, protiv mlade reprezentacije Pekinga.

U glavnom gradu NR Kine — Pekingu, isto tako, bili smo svjedoci ogromnih napora koji se ulažu na unapređenju sporta. Pored ostalog, posjetili smo, naprimjer, Državni institut za fizičku kulturu, inače remek djelo moderne arhitekture. Zaista, nešto nedostaje, konfor je potpun! Tu je, naprimjer, prekriveni plivački bazen za 2.500 gledalaca; natkriveni tereni za košarku i srodne sportske igre, i više

raznih sala i prekrivenih terena. Naročito imponantnu sliku pruža centralna dvorana Instituta, koja može primiti 6.000 — 8.000 gledalaca!

Upravo, prilikom naše posjete ovom sportskom centru, u ovoj ogromnoj sali održavan je gimnastički meč Peking — Bjelorusija. Ma da su Rusi poznati kao izvrsni gimnastičari (na olimpijadi u Melburau prvi!), to je bio dvoboj skoro ravnopravnih takmičara; inače, gimnastika na najvišem nivou.

Slušaoci Instituta, kroz čiji smo se dugi obruč probijali, odjeveni u specijalne uniforme, priredili su nam, takode, prijateljski i srdačan doček. Napuštajući ovaj kvalitetni sportski centar bili smo dvostruko prijatno uzbuđeni. Zbog monumentalnosti ovog sportskog kolosa i prijateljskog dočeka njegovih pitomaca.

Na domaku Pekinga — zapravo oko 40 kilometara od ovog grada — bili smo, takode, svjedoci jednog grandioznog plana, koji može ići pod ruku samo sa grandioznošću ove zemlje. Naime, na tom mjestu izgrađen je još jedan fiskulturni institut, gdje je već 10 terena za fudbal dovršeno, a u toku je izgradnja sale za lakoatletska takmičenja.

To je, kako su nam objasnili, tek korak, etapa u realizaciji jednog zaista ogromnog plana.

INDIJA

Grad na ulici

Moj površan, letimičan izlet u prošlost i u našu drugu veliku azisku turneju početkom 1956 godine, konačno, moram opet ostaviti — prošlosti! Ostalo mi je jedino da tolike impresije, zaista upečatljivo nezaboravne, u najezi uspomena, svrstam redovno u najdraža i neizbrisiva sjećanja. Zaista, boravak u prijateljskoj Burmi i NR Kini samo je to i ništa drugo.

Međutim, vratimo se ponovo našoj »olimpiskoj maršuti« i Džakarti, koja nam je u ovoj zbirci nabacana impresija pretstavljala polaznu »stanicu za prošlost«, odnosno sjećanje na prethodne dvije turneje.

Konačno, i Džakarti, tom divnom, bučnom indonežanskom gradu, okrenuli smo leđa, sa željom da nam sreća još koji put bude skloni i donese nas u ovu ljudsku košnicu dalekih prijatelja. Naravno, mnogi od nas bi se, ipak, takvoj budućoj sreći svesrdno zahvalili, ukoliko bi bila jedina alternativa — prevoz avionom.

U Kalkutu, naše sljedeće dalekoazisko odredište, stigli smo kasno noću. Samo, često sebi postavljam ovo pitanje: da li ovaj višemilionski indijski grad uopšte ima noć!? Da li pojam noć i dan, zaista, krije u sebi izvjesnu razliku? Čini mi se, Kalkuta to je ulica bez dana i noći; ulica bez sna! Prodite u koje god doba noći i uvijek, redovno, prizor je isti; ljudska masa vri.

To je, inače, grad koji najviše od svih aziskih koje sam vidio, nosi u sebi obilje kontrasta. A kad kažem najviše to, doista, znači mnogo, s obzirom na sve doživljeno, kontrastno, zagonetno i čudno u ovom dijelu svijeta. To je, isto tako, tipičan lučki grad. Međutim, ovu višemilionsku šaroliku porodicu ni ukrštanje tolikih značajnih vodenih puteva, ni toliki raznovrsni strani uticaji, niti sve ostalo, nije bilo u stanju pročistiti od primjesa pradavnog načina života jednog Hindusa.

Tako, naprimjer, kada prokrstarite pogledom po kalkutskoj panorami, ti kontrasti neće izbjeći oku. Centar grada, izgrađen u tipičnom evropskom stilu, a sve ostalo, dobar dio gradske površine, nacičkano je kolibama od blata i bambusovine.

I teško je, čini se, ovu ljudsku šarolikost, koja je inače karakteristična za sve slične veće dalekoaziske lučke centre, ili, možda, nemoguće izliječiti od akutne socijalne bremenitosti.

Naprimjer, za Kalkutu može se reći da je i grad — prosjaka! Nigdje, zaista, nisam doživio toliku najezdu ljudi koji posežu ruku za milostinjom. Na svakom koraku, uglu, ulazu, stotine i stotine takvih ljudi opsjedaju često nemoćnog građanina. Prosjačka upornost prevazilazi sve granice. Nije rijedak slučaj, naprimjer, da vas prosjak prati i po sat tražeći milostinju. Međutim, ukoliko se odlučite i posegnete za džep, oko vas se već stegao obruč desetina sličnih beskućnika.

Kada spomenuh riječ beskućnik, u svakom slučaju potrebno je naglasiti da ona, opet, za ovaj kalkutski ambijent ima svoje posebno značenje. Naime, prosto je neshvatljivo koliko ovaj grad, odnosno njegove ulice, nose ovakvih beskućnih ljudskih tjelesa. Hiljade i hiljade ljudi provode, žive, rađe, rađaju se i umiru na ulici. Ulica — to je njihov dom, zavičaj.

Ispred naših hotelskih prozora u centru Kalkute probudio nas je jednog jutra tresak nekakvog motora. Prišao sam prozoru. Dolje, na pločniku, spavala je jedna od tolikih hiljada »uličnih porodica«; otac, majka i troje djece. Otac je ustao s pločnika, protegao se i počeo nogama gurati djecu, očito budeći ih. Djeca su se lijeno i pospano meškolljila, pripijajući se jedno uz drugo. Napokon, otac je ljutito uzeo kraj prostrte ponjave i poput otpadaka istresao djecu na pločnik. Uskoro, porodica se razišla: otac na jednu stranu, majka drugu, jedno dijete treću, četvrto... Svi su se izgubili, kako kaže poslovice, trbuhom za kruhom. Svak na svoju stranu. A naveče, ispod našeg hotelskog prozora, porodica je opet spavala...

I, mada Kalkuta u izvjesnom smislu, zbog činjenice da je luka svjetskog glasa, nosi obilježje mnogonacionalnosti i »pacifikacije«, i-pak, ni u ovom šarolikom konglomeratu duh Indije i njenih običaja nije zamro, niti se ugasio. Naprotiv, u mnogim vidovima on se jasno manifestuje.

Naprimjer, nije rijedak slučaj sresti indisku djevojku, graciozne vanjštine, ali sa zamašnom alkom provrćenom kroz nos! Ili, pak, poštivanje krave, kulta hindu religije. Krava, kako je poznato, po hinduskom vjerovanju je sveta životinja, kojoj, zbog toga čovjek ne smije nametati svoju volju. Zbog toga, danas kalkutske ulice, često liče na prave zoološke vrtove ili krda goveđi: stotine i stotine, hiljade krava, bezbrižno i lijeno, krstare uličnim pločnicima, kao da su i same svjesne svoje »uzvišene« misije među poklonicima velikog boga Šive. Limuzine, »Kadilaci«, »Rols-Rojsevi«, »Bjuikovi« i svimogući najmoderniji automobilski modeli, nemoćni u ovom klupku ortodoksnog fanatizma, zaobilaze krda krava na asfaltu, praveći im velikodušno prolaz. Ili, nemoćni piljar u koštacu s religioznim predrasudama, mirno i sa strahopoštovanjem posmatra običnu, tuđu kravu, kako nesmetano melje i preživa s mukom nabavljenu gomilicu povrća u njegovoj piljarnici.

Bio sam, naprimjer, svjedok ovog prizora na kalkutskoj ulici:

Na uglu mirno je ležala krava, koju je bujica građana s poštovanjem zaobilazila. S druge strane njoj u susret išla je druga. To je, inače, ulica prometna i bućna. Goveće je tromo grabilo. Naposljetku, nepregledna rijeka automobila i ostalih vozila morala je stati, čekajući flegmatičan prelazak »svete životinje«.

Teško je ovom poslovnom ljudskom šarenilu naći kraja. Sve je tako novo, zagonetno. Novac i ovdje očito caruje. I ovdje kao da je on pojam, simbol života. U to smo se uvjerali u ne malo prilika, po-

čev od futbala, gdje smo, naprimjer, našu futbalsku utakmicu u Kalkuti odigrali na privatnom terenu. U ovoj igri, inače našoj posljednjoj utakmici na »olimpiskoj turneji«, savladali smo gradsku reprezentaciju sa 3:0. U timu našeg protivnika igralo je 4—5 reprezentativaca Indije, s kojom smo se sastali u okviru Olimpiskog futbalskog turnira. Kako su nam rekli, ovdje skoro svi sportski objekti nalaze se u privatnim rukama. Biznis, kako vidimo, i ovdje ima glavnu riječ.

Međutim, počeo je naš tihi oproštaj s dalekom egzotikom Azije. Videnje s domovinom se bližilo. Jer, na kraju krajeva, tolika uzbuđenja, i lijepi časovi, i doživljaji, i viđenja, utapaju se u bujicu nostalgije za domovinom i svojimima.

I, naravno, »avionski strah« još uvijek dominirao je našim duhom i nervima.

Let od Kalkute do Karačija, na opšte optimističko raspoloženje naše ponovo prestravljene čete, prošao je mirno, bez uzbuđenja. Slijedila je etapa Karači — Abadan. I, ponovo, strah je uzeo kormilo u ruke. Naš četveromotorac skoro nemoćno je odoljevao oluji, koja nas je za sedam časova vožnje, punih šest sati pratila. Nad Rimom, poslije malog predaha u Atini, strava je dostigla kulminaciju. U nevremenu naš avion je uletio u mračni, ogroman oblak, debeo preko 2,5 kilometra. Panika se nije mogla izbjeći. Svi smo se izbezumljeno zgedavali.

— Zar sad, pred kućnim pragom, da izginemo — vikao je neko iza mojih leđa.

Zaista, ovo je »mirisalo« na katastrofu. Neosjetno, opsjedaju nas crne misli i sjećanje na tragediju »Torina« baš na ovim istim zračnim prostranstvima.

Pa ipak, i ovog puta sreća je imala riječ. Istina mučno, ali ipak avion je dotakao tlo. S tim poljubcem avionskih točkova s pistom rimskog aerodroma i naš strah počeo se manifestovati sada u drugoj formi. Naime, svi smo se »odlučno« zaklinjali na jedno:

— Nikad, nikad više neću sjesti u ovo leglo straha!

Bučna novogodišnja rimska noć izazovno nas je čekala. I mi, rasterećeni balasta straha, našli smo se u bujici pravoga prazničkog raspoloženja...

Utisci, divni, brojni i nezaboravni navirali su poput bujice. I naša odlučnost i »zakletva« da poslije ovih prokrstarenih vazdušnih 60.000 kilometara ili 120 časova leta u avion neće kročiti noga — počele su blijediti.

Udobna talijanska željeznica već nas je nosila prema domovini...

Rastali smo se sa zemljama Istoka puni utisaka, puni zapažanja, koje ni najvješitije pero, ni fotografska kamera ne mogu sve obuhvatiti

„Zadranka“
Čapljina

**Trgovinsko preduzeće
za promet poljopriv.
proizvodima i alkohol.
pićima na veliko i malo**

Telefoni direktor 50, komercijalni 36, centralni magazin 69 — Prestavništvo Zagreb, Draškovića 13/II, tel. 23-365 Skladište i podrum Sarajevo, Vase Miskina 12, telefon 25-07 — Skladište Nikšić, telefon 158.

SNABDJEVA trgovinska i ugostiteljska preduzeća i radnje svim poljoprivrednim proizvodima i alkoholnim pićima najboljeg kvaliteta uz najpovoljnije cijene.

Gradska apoteka

„PRVI MAJ“
LIVNO

Sa svojim pogonima Drogerijom i Poljoprivrednom apotekom snabdjeva potrošače brzo i solidno.

PREDUZEĆE

OTPAD

MOSTAR

Otkupljuje sve vrste otpada uz najpovoljnije cijene: željezo, mašinski i funski liv, sve vrste obojenih metala, kao i sve vrste krpa.

Uprava telefon 287
Maršala Tita broj 82

Skladište telefon 288
Alekse Šantića br. 117

„IZBOR“ Trgovačko preduzeće industrijskom robom — Mostar

Telefoni: Direkcija 282 i 239, „Elegant“ 339,
„Korana“ 454 i Nova trgovina“ 433
Direkcija preduzeća: Maršala Tita broj 138.

NUDI I PRIHVATA daljnje proširenje poslovnih odnosa.

PROŠIRILO je obim svoga poslovanja sa novootvorenim i pripojenim radnjama i prodavnicama.

„GRATEKS“

Trgovinsko preduzeće tekstilnom i galanterijskom robom na veliko

SARAJEVO

Br. tel. 39-64

TRGOVINSKA RADNJA

„MALI MAGAZIN“

SARAJEVO VASE MISKINA 14

Trgovinska radnja „MALI MAGAZIN“ Sarajevo nudi vam tekstilnu i metalnu galanteriju, staklo i ostale kućne potrebe uz umjerene cijene.

Dodite i uvjerite se na licu mjesta bez obaveze na kupnju.

„Mali magazin“

„VELETRGOVINA“

S
A
R
A
J
E
V
O

**Trgovinsko preduzeće
industrijskom robom
na veliko**

RADIĆEVA UL. TELEFON 43 - 33

